

מסכת שבועות פרק ג' - "שבועות - שְׁתַּיִם שָׁהוּ אַרְבַּע"

1. יט, ב - כ, א

כ"י

מתני'
שבועות. שאוכל ושלא אוכל. הן שתיים המפורשות דכתיב (ויקרא ה) להרע או להיטיב דמשמע להבא ולא אוכל להרע אוכל להיטיב:
שאכלתי ושלא אכלתי. הן שתיים הנוספות ממדרש חכמים כדיליף לה ר"ע לקמן בפירקין (דף כה.) מריבוי הכתוב:
מדבר ומביא קרבן. בשביל ביטול דיבורו וכיון דמשום ביטול דיבורו הוא אף זה ביטול דיבורו שהאומר לא אוכל דעתו לאסור עצמו בכל שהוא:

גמ'
שבועה לא אוכל לך כו'. אמר אחד משלש לשונות הללו אסור לו לאכול משל אותו האיש שנדר הימנו דהכי משמע שבועה לא אוכל לך שבועה עלי שלא אוכל משלך:
שבועה שאוכל לך. באיסור שבועה יהא עלי מה שאוכל משלך דהכי. משמע מה שאוכל לך יהא באיסור שבועה:
לא שבועה לא אוכל לך. לא יהא עלי באיסור שבועה מה שלא אוכל משלך הא מה שאוכל לך יהא באיסור שבועה:
מסרבין. מפצירין:
מתני' בשאין מסרבין בו. הלכך שאוכל דקא אכילנא הוא:
רב אשי אמר תני. בברייתא שבועה שאי אוכל לך:
דאיתקל. נכשל ולא נתכוין לומר שאי:

משנה

שבועות שְׁתַּיִם שָׁהוּ אַרְבַּע: "שבועה שאוכל",
"שלא אוכל",
שאכלתי,
ושלא אכלתי."

"שבועה שלא אוכל" ואכל כל שהוא - חייב,
דברי רבי עקיבא.

אמרו לו לרבי עקיבא:

היכן מצינו "באוכל כל שהוא שהוא חייב", שזה חייב?
אמר להם רבי עקיבא:

וכי היכן מצינו במדבר ומביא קרבן שזה מדבר ומביא קרבן?

גמרא

למימרא: ד"שאוכל", דאכילנא משמע.

ורמינהי: "שבועה לא אוכל לך",

"שבועה שאוכל לך",

"לא שבועה שלא אוכל לך" - אסור!"

אמר אביי:

לעולם דאכילנא משמע,

לא קשיא:

כאן - במסרבין בו לאכול,

כאן - בשאין מסרבין בו לאכול.

כא

מתניתין - בשאין מסרבין בו לאכול,

ברייתא - במסרבין בו לאכול, וקאמר: "לא אכילנא", ו"לא אכילנא",

דכי קא משתבע הכי קאמר: שבועה שלא אוכל.

רב אשי אמר:

תני: "שבועה שאי אוכל לך".

אי הכי, מאי למימרא?

מהו דתימא: לישגיה דאיתקילא ליה,

קא משמע לן.

2. כ, א-ב

רפ"י

איסור שבועה. מפרש לקמיה: **איסור איסור.** איסרתו של איסור מה הוא: **אם אתה אומר כו'.** מאי קאמרת והא אמרת איסור לשון שבועה הוא והדר תני אם אתה אומר: **ה"ק מבטא שבועה.** האומר מבטא כבר זו עלי כאומר שבועה שלא אוכלנו ואם אכלו ה"ז בעולה ויורד: **איסור מיתפיס בשבועה.** איסור עלי כבר זו הרי הוא כמי שנשבע על הככר וחזר ואמר על ככר אחר ה"ז כזה שהתפיס את השני בראשון: **איסור איסור.** ומהו איסורו של איסור זה: **אם אתה אומר כו'.** אם תמצי לומר שהמתפיס בשבועה כמוציא שבועה מפיו דמי ואם אכלו חייב קרבן אף זה האומר איסור כבר זה עלי חייב קרבן אם אכלו שהאיסור לשון התפסת שבועה הוא: **ואם לאו.** שהמתפיס בשבועה אינו כנשבע לענין קרבן ומלקות אף האיסור אין בו לא קרבן ולא מלקות: **או אסרה אסר בשבועה.** משמע שאסרתו ותפסתו בדבר שנשבעה עליו כבר: **או מבטא שפתייה אשר אסרה וגו'.** ולא כתיב בשבועה במה אסרה את נפשה בלשון מבטא: **רבא אמר.** לא איסתפיק ליה לתנא למימר בהא אם אתה אומר דפשיטא ליה דמיתפיס בשבועה לאו כמוציא שבועה מפיו הוא: **והכי קאמר מבטא שבועה איסור נמי.** לשון שבועה הוא: **איסור זה הטילו הכתוב כו'.** היינו פירוש דאיסור איסור אם אתה אומר והכי קאמר איסור של איסור שאמרת לך שהוא שבועה לא כל הלשונות שוות בו שהרי הטילו הכתוב בין נדר לשבועה אם אמירתו בלשון שבועה כגון איסור שלא אוכל כבר זה כן לשון הנשבעין אומרים שלא אוכל אף האיסור שהוציאו בלשון זה שבועה הוא וחייב קרבן ואם לאו אלא הוציאו בלשון נדר שאמר איסור כבר זו עלי שהוא לשון הנודרים קונם זה עלי אף זה נדר ופטור מקרבן:

תנו רבנן:

"מבטא" - שבועה,

"אסר" - שבועה,

איסור 'אסר': אם אתה אומר: 'אסר' שבועה - חייב,

ואם לאו - פטור.

"אם אתה אומר: 'אסר' שבועה"!?

והא אמרת 'איסור - שבועה' הוא!

אמר אביי:

הכי קאמר: "מבטא" - שבועה,

איסור מיתפיס בשבועה,

"איסור איסור" אם אתה אומר: מיתפיס בשבועה - כמוציא שבועה מפיו דמי - חייב,

ואם לאו - פטור.

וממאי, ד"מבטא" שבועה?

דכתיב: "או נפש מי תשיבע לבטא בשפתים"¹²⁰ (ויקרא ה, ד),

איסור נמי דכתיב: "כל נדר וכל שבועת אסור"¹²¹ (במדבר ל, יד)!

אלא, ממאי, ד"איסור" מיתפיס בשבועה הוא?

דכתיב: "או אסרה אסר על נפשה בשבועה"¹²² (במדבר ל, יא).

"מבטא" נמי, הכתיב: "לכל אשר יבטא האדם בשבועה" (ויקרא ה, ד)!

אלא אמר אביי:

"מבטא" - שבועה,

מהכא: "ואם היו תהיה לאיש ונדריה עליה,

או מבטא שפתייה אשר אסרה על נפשה" (במדבר ל, ז),

ואילו שבועה לא קאמר.

במאי אסרה עצמה?

ב"מבטא".

רבא אמר:

לעולם אימא לך, מיתפיס בשבועה, לאו כמוציא שבועה מפיו דמי,

והכי קאמר: "מבטא - שבועה", "איסור" נמי שבועה,

אסריה דאיסור - הטילו הפתוב בין נדר לשבועה,

הוציאו בלשון נדר - נדר,

בלשון שבועה - שבועה.

היכן הטילו?

"ואם בית אישה נדרה או אסרה אסר על נפשה בשבועה" וגו' (במדבר ל, יא).

ואודו לטעמייהו.

דאיתמר:

מתפיס בשבועה:

אביי אמר: כמוציא שבועה מפיו דמי.

ורבא אמר: לאו כמוציא שבועה מפיו דמי.

מיתבי:

"איזה איסור האמור בתורה?"

¹²⁰ או נפש מי תשיבע לבטא בשפתים להרע או להיטיב לכל אשר יבטא האדם בשבועה ונעלם ממנו והוא ידע ואשם לאחת מאלה

¹²¹ כל נדר וכל שבועת אסר לענת נפש אישה וקימנו ואישה ופרנו

¹²² ואם בית אישה נדרה או אסרה אסר על נפשה בשבועה

רש"י

כיום שמת בו אביו כאשר אסרתי עלי בשר ביום שמת בו אבא לעולם: **והוא שנדור ובא מאותו היום**. שקיבל עליו כבר נדר שלא יאכל בשר ביום שמת בו אביו לעולם וכן יום שמת בו פלוני וכן יום שנהרג בו גדליה וקסלקא דעתא השתא דהיינו מתפיס בנדר וקתני איזהו איסור האמור בתורה שהוא בלא יחל דברו האומר הרי עלי כו' אלמא המתפיס בנדר הרי הוא בלא יחל כנדר עצמו ומדמתפיס בנדר נדר מתפיס בשבועה שבועה:

תריץ ואימא כו'. כלומר האי תנא לאו במתפיס בנדר איירי אלא בעיקר נדר איירי ואשמעינן שאינו חייב בנדר אא"כ פירשהו ואח"כ תלאו בדבר הנדר עליו כבר כדיליף לה ואזיל מקרא וה"ק איזהו איסור נדר אבל מיתפיס בנדר לאו נדר הוא וה"ד מיתפיס כגון שלא פירש הרי עלי שלא אוכל בשר ושלא אשתה יין אלא אמר הרי עלי יום זה כיום שמת בו אביו כיום שראה את ירושלים בחורבנה:

פשיטא. כיון דטעמא משום דנדר ובא הוא עליו מיתת אביו מה לי כאן וכי משום דמת בו אביו מיגרע גרע איסורי הרי נדר ובא עליו: ה"ג סד"א דכיון דכי לא נדר אסור כי נדר נמי לא מיתפיס בנדר הוא קמ"ל ואף רבי יוחנן כו'. ולא גרסינן כיון דמדרבנן הוא דאסור כי נדר חייל עלי איסוי בלא יחל לא גרסינן לה להא דהא אי"נ מדאורייתא הוא אמרינן ולקמן (כה.) הנדרי חלים על דבר מצוי כדבר הרשות:

ואף ר' יוחנן סבר לה להא דרבא דרבא. דאיסור שהוציאו בלשון שבועה שבועה:

האומר:

"הרי עלי שלא אוכל בשר ושלא אשתה יין, כיום שמת בו אביו",

"כיום שמת בו פלוני",

"כיום שנהרג בו גדליה בן אחיקם",

"כיום שראה ירושלים בחורבנה" -

אסור.

ואמר שמואל:

והוא שנדור וכא מאותו היום.

בשלקא לאב"י, מדמתפיס בנדר - נדר, מתפיס בשבועה - שבועה. אלא לרבא קשיא!

כב

אמר לך רבא:

תריץ ואימא הכי:

איזהו איסור נדר האמור בתורה?

האומר: "הרי עלי שלא אוכל בשר ושלא אשתה יין כיום שמת בו אביו", "כיום שנהרג בו פלוני",

ואמר שמואל: והוא שנדור וכא מאותו היום.

מאי טעמא?

אמר קרא: **"איש מי ידר נדר לה"**¹²³ (במדבר ל, ג) - עד שידור בדרבך הנדור.

"כיום שמת בו אביו".

פשיטא!

"כיום שנהרג בו גדליה בן אחיקם", איצטריך ליה.

סלקא דעתך אמינא:

כיון דכי לא נדר - נמי פסור,

כי נדר נמי לא הויא עליה איסור,

והאי, לאו מיתפיס בנדר הוא,

קא משמע לן.

ואף רבי יוחנן סבר לה להא דרבא:

דכי אתא רבין אמר רבי יוחנן:

"מבטא לא אוכל לך",

"איסור לא אוכל לך" - שבועה.

3. כ, ב - כא, ב

רש"י

אוכל ולא אוכל. כלומר שבועה להבא קרוי שבועת שקר: ואזהרתיה מלא תשבעו בשמי לשקר. וה"ק לא תשבעו בשמי כדי לשקר בשבועתכם לאחר זמן והמתרה בו צריך להתרות בו שהוא עובר באזהרת לא תשבעו בשמי לשקר:

אכלתי ולא אכלתי. כל שבועה לשעבר שאינה אמת קרויה שבועת שוא דלשון שוא ולאו כלום כמו בחבלי השוא (ישעיה ה) לשוא הכיתי את בניכם (ירמיה ב) אף כאן יצאתה מפיו לבטלה ואזהרתיה מלא תשא והמקרא הזה צריך להתרות בו:

קונמות ה"ז בלא יחל. כלומר לא יחל דמשמע להבא לא לאזהרת שבועת להבא אתא דשבועת להבא מלא תשבעו בשמי לשקר נפיק וכי אתא לא יחל לאזהרת נדרים אתא לאפוקי מדרבין דאמר אזהרת שבועת להבא אתא מלא יחל: מה שוא לשעבר. כגון נשבע על דבר שא"א שהכל יודעים שאין שבועה זו כלום:

אף שקר לשעבר. כגון אכלתי ולא אכלתי והיא לא מיקריא שוא לפי שאין הכל מכירים בה אם אמת אם שקר ועל כרחך שבועת להבא מלא יחל דברו אבל לא תשבעו בשמי לשקר שבועה לשעבר היא וה"ק לא תוציאו שבועה לשקר מפיכם:

כדרב אדא. כלומר להקיש זכור לשמור בקידוש היום דנפקא לן מזכור את יום השבת זכרהו על היין ואף ע"ג דשאר מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות בזו חייבות דאיתקש לשמור בדיבור אחד כל שישנו בשמירת לאוי שבת ישנו בקידוש והנשים ישנו בשמירה דכל מצות לא תעשה בין שהזמן גרמא בין שלא הזמן גרמא נשים חייבות:

ה"ג אלא כשם שלוקה על שוא כו'. להכי קאמר אחת הן לענין מלקות:

כלפי לייא. כלפי היכן אתה פונה זו הניחוח היא דאילו שקר אשכחן בה לאו שיש בו מעשה כגון לא אוכל ואכל שעבר על שבועתו ע"י מעשה אבל אכלתי ולא אכלתי לאו שאין בו מעשה הוא:

אלא אימא כשם שלוקה על שקר. בלאו שיש בו מעשה כך לוקה על שוא אע"פ שאין בו מעשה דני"ל מלא ינקה ה' (שמות כ) כדלקמן (דף כא.) ה' הוא דלא ינקה אבל ב"ד של מטה מלקין אותו אם התרו בו ומנקין אותו:

פשיטא. דהא כתיב קרא לא ינקה ה':

מהו דתימא כדאמר ליה רב פפא לאביי. לקמן בשמעתין אימא לא ינקה כלל:

קמ"ל כדמשני ליה. לקמן: ואיבעית אימא. הא דקדתי שוא ושקר אחת הן לומר לך כשם שמביא קרבן על שבועת שקר כך מביא קרבן על שוא דאכלתי ולא אכלתי ור"ע היא דמחייב במתניתין לשעבר כלהבא:

כי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן:

"אוכל" ו"לא אוכל" - שקר,

ואזהרתיה מהכא: "לא תשבעו בשמי לשקר" (ויקרא יט, יב).

"אכלתי" ו"לא אכלתי" - שוא,

ואזהרתיה מהכא: "לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא" (שמות כ, ז).

קונמות - עובר ב'לא יחל דברו'¹²⁶ (במדבר ל, ג).

מיתיבי:

"שוא ו'שקר' אחד הן".

מאי לאו מד'שוא' לשעבר, אף 'שקר' נמי לשעבר?

אלמא: "אכלתי" ו"לא אכלתי" - שקר הוא!

מדי איריא?!

הא - כדאיתא,

והא - כדאיתא.

ומאי ד'דבר אחד הו'?

בדיבור אחד נאמרו.

כדתניא:

"זכור"¹²⁷ (שמות כ, ז) ו"שמור"¹²⁸ (דברים ה, יב) - בדיבור אחד נאמרו.

מה שאין יכול הפה לדבר,

ומה שאין האוזן יכול לשמוע."

בשלמא התם בדיבור אחד נאמרו, כדרב אדא בר אהבה,

דאמר רב אדא בר אהבה:

נשים חייבות בקידוש היום דבר תורה,

דאמר קרא: "זכור" ו"שמור" - כל שישנו בשמירה ישנו בזכירה,

והני נשי הואיל ואיתנהו בשמירה - איתנהו נמי בזכירה,

אלא הכא - למאי הלכתא מיבעי ליה?

אלא כשם שלוקה על שוא, כד לוקה נמי על שקר.

כלפי לייא!

אלא אימא כשם שלוקה על שקר, כד לוקה נמי על שוא.

פשיטא!

האי לאו, והאי לאו!

מהו דתימא: כדאמר ליה רב פפא לאביי:

"לא ינקה"¹²⁹ (שמות כ, ז) קלל,

קא משמע לן: כדשני ליה.

כא,

ואיבעית אימא:

כשם שמביא קרבן על שקר כד מביא קרבן על שוא.

ורבי עקיבא היא, דמחייב לשעבר כלהבא.

¹²⁴ ולא תשבעו בשמי לשקר וחללת את שם אלהיך אני ה'

¹²⁵ לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא כי לא ינקה יהוה את אשר ישא את שמו לשוא

¹²⁶ איש מי ידו נדר לה' או השבע שבועה לאסור אסר על נפשו לא יחל דברו ככל היצא מפיו ועשה

¹²⁷ לא תשא את שם יהוה אלהיך לשוא כי לא ינקה יהוה את אשר ישא את שמו לשוא

¹²⁸ שמור את יום השבת לקדשו כאשר צוה ה' אלהיך

¹²⁹ לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא כי לא ינקה ה' את אשר ישא את שמו לשוא

רס"י

נשבע להחליף. לשנות את האמת בשבועתו היינו לשעבר כגון אכלתי ולא אכל לא אכלתי ואכל:

אימא נשבע ומחליף. נשבע לעשות ואחר כך החליף את דברו ולא עשה או שלא לעשות ועשה:

ואזהרתיה מלא תשבעו בשמי לשקר. והכי משמע בשעת שבועה לא תהא שקר דהיינו לשעבר:

לא יחל. להבא הוא דאילו לשעבר כבר החל משנשבע:

לשנות את הידוע. על האיש שהוא אשה:

והא דרבי אבהו. הא דא"ר ירמיה לעיל א"ר אבהו דאמר משמיה דר' יוחנן אכלתי ולא אכלתי שקר לאו בפירוש אמר ר' אבהו בהאי לישנא אלא מכללא איתמר דשמעיה ר' ירמיה לר' אבהו בחדא מילתא דאירי בה ר' יוחנן בשבועת שקר ואוקמה רבי אבהו באכלתי ולא אכלתי מההוא כללא א"ר ירמיה משום ר' אבהו א"ר יוחנן אכלתי ולא אכלתי שקר:

ומאי כללא דאמר רב אידי כו'. ומסקנא סיפא דשמעתא וא"ר אבהו תהא באכלתי ולא אכלתי:

חוץ מנשבע ומימר ומקבל את חבירו בשם. המיוחד והא מילתא עיקרה בפ"ק דתמורה והתם מפורש טעמא דמימר ומקבל והכא נשבע לחודיה מפרש משום גררא דמכללא איתמר דר' אבהו: אי כתיב כי לא ינקה כדקאמרינן: והוי בה גרסינן:

ה"ד. דאיצטריך למילף מלשוא לשוא. התראת ספק. ספק אם יעבור על התראה אם לאו שיכול לומר עדיין יש שהות ביום ואין המתרה יכול לכוין שיעבור היום בתוך כדי דבור של התראה:

מיתבי:

"אי זו היא שבועת שוא?
נשבע לשנות את הידוע לאדם,
שבועת שקר?
נשבע להחליף!"

אימא: נשבע ומחליף.

כי אתא רבין אמר רבי ירמיה אמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן:
"אכלתי" ו"לא אכלתי" - שקר,
ואזהרתיה מ"לא תשבעו בשמי לשקר"¹³⁰ (ויקרא יט, יב).
"אוכל" ו"לא אוכל" - עובר ב"לא יחל דברו"¹³¹ (במדבר ל, ג).
ואי זו היא שבועת שוא?
נשבע לשנות את הידוע לאדם.

אמר רב פפא:

הא דרבי אבהו לאו בפירוש איתמר, אלא מקללא איתמר.

דאמר רב אידי בר אבין אמר רב עמרם אמר רב יצחק אמר רבי יוחנן:
רבי יהודה אומר משום רבי יוסי הגלילי:

כל לא תעשה שבתורה: לאו שיש בו מעשה - לוקין עליו,
ושאין בו מעשה - אין לוקין עליו,
חוץ מ: נשבע,

ומימר,

ומקלל את חבירו בשם.

"נשבע" - מנלן?

אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בר יוחאי:

אמר קרא: "לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא כי לא ינקה ה'"¹³² (שמות כ, ז) -
בית דין של מעלה - אין מנקין אותו,
אבל בית דין של מטה - מלקין אותו, ומנקין אותו.

אמר ליה רב פפא לאבבי:

דלמא הכי קאמר רחמנא: לא ינקה כלל!

אי כתיב: 'כי לא ינקה' פדקאמרך,

השתא דכתיב "כי לא ינקה ה'", - ה' הוא אינו מנקה,
אבל בית דין של מטה - מלקין אותו ומנקין אותו.

אשכחן שבועת שוא, שבועת שקר - מנלן?

רבי יוחנן דידיה אמר:

"לשוא" "לשוא" (שמות ז, ז) - שתי פעמים,

אם אינו ענין לשבועת שוא, תנהו ענין לשבועת שקר.

והוי, בה רבי אבהו:

האי שבועת שקר היכי דמי?

אילימא: "שבועה שלא אוכל" ואכל - לאו שיש בו מעשה הוא,
ואלא אמר: "שבועה שאוכל" ולא אכל - האי מי לוקה?!

¹³⁰ ולא תשבעו בשמי לשקר וחללת את שם אלהיך אני ה'

¹³¹ איש מי ידו נדר לה' או השבע שבועה לאסד אסד על נפשו לא יחל דברו ככל היצא מפיו ועשה

¹³² לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא כי לא ינקה ה' את אשר ישא את שמו לשוא

רס"י

וא"ר אבהו תהא. הך שבועת שקר דא"ר יוחנן דאיתרבאי מלשוא לשוא באכלתי ולא אכלתי:

ומאי שנא. הך מאוכל ולא אכל הא בכולהו לאו שאין בו מעשה נינהו:

בפירוש ריבתה תורה כו'. מדאפקיה בלשון שוא:

מה שוא לשעבר. נשבע לשנות את הידוע לאדם אף שקר דלשעבר איתרבאי למלקות ולא לשקר דלהבא ומההוא כללא א"ר ירמיה משום ר' אבהו אכלתי ולא אכלתי שקר:

שבועה שלא אוכלנה. לקמן מפרש בפירקין למה לי למינקט תלת שבועות:

אינו חייב אלא אחת. דאין שבועה חלה על שבועה דכיון דנשבע שבועה ראשונה הוה לה שבועה שניה לקיים את המצוה ותנן במתניתין דפטור:

לא למעוטי מקרבן. וזו היא אשגגתה קאי:

זו היא דעל שגגתה קרבן. אבל שבועה לשעבר ליתא בקרבן ור' ישמעאל היא דאמר במתני' אינו חייב אלא על העתיד:

אימא סיפא. דקתני בטר דהך איזו היא שבועת שוא נשבע לשנות את הידוע לאדם אמר על עמוד של אבן שהוא של זהב כו' זו היא שבועת שוא שחייבין כו':

לא למעוטי אכלתי ולא אכלתי. דלא דרשינן לשוא באם אינו ענין:

ור'ע היא דמחייב. קרבן על שעבר ומיהו בשבועת שוא מודה דלית בה קרבן אף ע"ג דדריש ריבוי ומיעוטי ואתרבאי שבועת ביטוי לשעבר אהני מיעוטא לשבועת שוא שהוא ניכר דבר שאי אפשר כדאמרינן לקמן (דף כו.) ומאי מיעט מיעט מצוה דהויה שבועת שוא דבמתני' קאי ותני נשבע לבטל את המצוה בשבועת שוא:

אלא למעוטי אוכל ולא אכל ממלקות. והכי קאמר זו היא לא אוכל ואכל דחייבין על זדונה מכות דהוה ליה לאו שיש בו מעשה אבל אוכל ולא אכל לא לקי:

והא איתמר:

"שבועה שאוכל כפר זו היום", ועבר היום ולא אכלה:

רבי יוחנן וריש לקיש דאמרי תרוייהו: אינו לוקה.

רבי יוחנן אמר: אינו לוקה,

משום דהוה לאו שאין בו מעשה,

וכל לאו שאין בו מעשה - אין לוקים עליו.

וריש לקיש אמר: אינו לוקה,

משום דהוה התראת ספק,

והתראת ספק - לא שמה התראה!

ואמר רבי אבהו:

תהא ב' אכלתי", ו'לא אכלתי".

ומאי שנא?

אמר רבא:

בפירוש ריבתה תורה שבועת שקר דומה לשוא,

מה שוא - לשעבר,

אף שקר - נמי לשעבר.

איתיביה רבי ירמיה לרבי אבהו:

"שבועה שלא אוכל כפר זו",

"שבועה שלא אוכלנה",

"שבועה שלא אוכלנה ואכלה,

אינו חייב אלא אחת.

זו היא שבועת בטוי,

שחייבין על זדונה - מנות,

ועל שגגתה - קרבן עולה ויורד" (שבועות כו:).

"זו היא" - למעוטי מאי?

לאו למעוטי "אכלתי" ו"לא אכלתי", דלא לקי!

לא, למעוטי "אכלתי" ו"לא אכלתי" מקרבן.

"זו היא" - על שגגתה קרבן עולה ויורד,

אבל "אכלתי" ו"לא אכלתי" - לא.

ורבי ישמעאל היא,

דאמר: אינו חייב אלא על העתיד לבא,

אבל מילקא לקי.

כא,ב

אימא סיפא: "זו היא שבועת שוא שחייבין על זדונה מנות ועל שגגתה פטור" (שבועות כט:).

"זו היא" - למעוטי מאי?

לאו למעוטי: "אכלתי" ו"לא אכלתי" - דלא לקי!

לא,

"זו היא" - דעל שגגתה פטור מקרבן,

אבל "אכלתי" ו"לא אכלתי" - על שגגתה חייב קרבן.

ורבי עקיבא היא, דמחייב לשעבר, כלהבא.

הא אמרת: רישא רבי ישמעאל היא;

רישא רבי ישמעאל וסיפא רבי עקיבא!?

כולה רבי עקיבא,

ורישא לאו למעוטי "אכלתי" ו"לא אכלתי" מקרבן,

אלא למעוטי "אוכל" ולא אכל ממלקות,

אבל קרבן מיחייב.

רש"י

ומאי שנא. כלומר היכי משמע
ממתניתין דלמעוטי אוכל ולא
אכל דלמא למעוטי נמי אכלתי
ולא אכלתי ותיקשי לך:
ממעט לשעבר. בתמיה:

ומאי שנא?

מסתברא קאי, בלהבא ממעט להבא,
קאי בלהבא ממעט לשעבר!

4. כא, ב

רפ"י

איבעיא להו ר' עקיבא דאמר במתניתין סתם אכילה דשבועה בכל שהוא :

בכל התורה. בכל שאר איסורין נמי כר"ש סבירא ליה דאמר סתם אכילה שבכל התורה כל שהוא :

דתניא ר"ש אומר כל שהוא. בכל האיסורין למכות. בהתראה :

ולא אמרו בזוית. הלכה למשה מסיני אלא לענין קרבן דשגגת כרת הלכך הכא אפי' לקרבן דקרבן שבועה על חילוף שבועה בא וכיון דאכילה בכל שהוא היא הרי אסר עצמו בשבועתו בכל שהוא וכשאכל כל שהוא החליף את שבועתו :

ובדין הוא דליפלו בעלמא. בשאר איסורין ולמלקות בפלוגתיה דר"ש ורבנן :

והאי דאיפלו הכא להודיעך כוחן דרבנן. דאף ע"ג דאיכא למימר הואיל ואם פירש שבועה שלא אוכל כל שהוא ואכל כל שהוא חייב שהרי החליף שבועתו :

סתם נמי חייב. שיש לומר שהנשבע אין דעתו על אכילה של תורה אלא אחר לשון בני אדם ובכל שהוא נתכוין לאסור את עצמו :

קמ"ל דפטרי. דקסברי אין דעתו אלא על שיעור אכילה :

או דלמא. סתם נמי חייב דסתם נמי כמפרש דמי שדעתו היתה על כל שהוא :

ואם איתא. דכר"ש סבירא ליה :

אודו לי מיהת כו'. דהכי הדר להו שזה מדבר ומביא קרבן וכיון דקרבן על חילוף דיבורו חייב שאף זה החליף דיבורו שהנשבע דעתו על כל שהוא והרי סתם שלו כמפרש :

ויש בו כדי לצרף כזית. בין פת ויין :

חייב. דהיתר מצטרף לאיסור באיסורי נזיר דילפינן לה ממשרת וכל משרת במסכת פסחים (דף מג.) :

חייב. קרבן שבועה :

ור"ש פוסר. שהרי מושבע ועומד מהר סיני על הנבילות ואין שבועה חלה על מצוה כדלקמן :

בכולל דברים המותרין. כו'. כלומר אם היה נשבע על הנבילות לבדן לא היתה שבועה חלה אבל זה שאמר לא אוכל סתם כלל דברים המותרין והאסורין יחד ומיגו דחיילא שבועה על המותרין חיילא נמי אדברים אסורין באיסור שבועה ור"ש לית ליה איסור חל על איסור אפי' ע"י כולל :

וריש לקיש אמר. טעמא דרבנן לאו משום כולל הוא דלא אמרינן כולל באיסורי שבועה כדמפרש ריש לקיש טעמא לקמן :

אי אתה מוצא. שיתחייב אלא בחצי שיעור שאינו מושבע עליו מהר סיני ומשום שבועה מיחייב או במפרש שלא אוכל חצי שיעור ואליבא דרבנן דמתניתין דאמרי דסתם אין דעתו לכל שהוא ובמפרש מודו :

אי בסתם. מצית מוקמת לה אליבא דר"ש דאמר אדם הנשבע לא אוכל סתם דעתו לאסור עצמו בכל שהוא :

"שבועה שלא אוכל", ואכל כל שהוא חייב,

דברי רבי עקיבא.

אמרו לו לרבי עקיבא: היכן מצינו "באוכל כל שהוא חייב", שזה חייב?

אמר להם רבי עקיבא: וכי היכן מצינו במדבר ומביא קרבן שזה מדבר ומביא קרבן?

איבעיא להו:

רבי עקיבא בכל התורה כולה כרבי שמעון סבירא ליה דמחייב במשהו?

דתניא:

"דבי שמעון אומר:

כל שהוא - למנות,

ולא אמרו 'כזית' - אלא לענין קרבן".

ובדין הוא דבעי איפלוגי בעלמא,

והאי דקא מיפליגי קא - להודיעך כוחן דרבנן,

דאף על גב דאיכא למימר הואיל ומפרש חייב, סתם נמי חייב,

קא משמע לן דפטרי

או דלמא:

בעלמא כרבנן סבירא ליה,

והכא היינו טעמא, הואיל ומפרש חייב, סתם נמי חייב?

תא שמע:

"דאמרו לו לרבי עקיבא: היכן מצינו באוכל כל שהוא חייב, שזה חייב?"

ואם איתא - לימא להו: אגא בכל התורה כולה כרבי שמעון סבירא לי!

לדבריהם דרבנן קאמר להו.

לדידי - בכל התורה כולה כרבי שמעון סבירא לי,

לדידכו - אודו לי מיהא הואיל ומפרש חייב, סתם נמי חייב.

ואמרו ליה רבנן: לא.

תא שמע:

"דבי עקיבא אומר:

נזיר ששורה פתו בין ויש בה כדי לצרף כזית - חייב" (נזיר לד.).

ואי סלקא דעתך בעלמא כרבי שמעון סבירא ליה, למה לי לצרף?

ועוד,

תנן:

"שבועה שלא אוכל", ואכל נבילות וטריפות, שקצים ורמשים - חייב,

ורבי שמעון פוסר" (שבועות כב.).

והוינו, בה: אמאי חייב? מושבע מהר סיני הוא!

רב ושמואל ורבי יוחנן דאמרי תרוייהו:

בכולל דברים המותרין עם דברים האסורין.

וריש לקיש אמר:

אי אתה מוצא, אלא:

אי - במפרש חצי שיעור ואליבא דרבנן,

אי - בסתם ואליבא דרבי עקיבא, דאמר: אדם אסור עצמו בכל שהוא.

ואי סלקא דעתך בעלמא כרבי שמעון סבירא ליה,

כל שהוא נמי מושבע ועומד מהר סיני הוא!

אלא לאו שמע מינה בעלמא כרבנן סבירא ליה.

שמע מינה.

5. כא, ב - כב, א

רפ"י

והרי נמלה. וכן כל בריה קטנה
דלדברי הכל חייב מלקות דתנן
במס' מכות (דף יג.) אמר ר"ש
אי אתם מודים באוכל נמלה כל
שהוא שהוא חייב אמרו לו מפני
שהיא כברייתה:

והרי הקדש. שהוא מתחייב
מעילה בשה פרוטה ואפי'
בפחות מכזית:

ומשני הא בעינן שוה פרוטה.
שזה שיעורו:

והרי מפרש. שבועה שלא אוכל
כל שהוא ואכל כל שהוא חייב:

מפרש נמי כבריה דמי. מפרש
דשבועה כבריה בשאר איסורין
דמי בריה טעמא מאי משום
דחשיבא מפרש נמי איהו
אחשבה דאסריה עליה:

והרי עפר. האומר שבועה שלא
אוכל עפר דקס"ד דכיון דלאו
בר אכילה לא שייך ביה שיעור
אכילה וחייב בכל שהוא:

תיפשוט כו'. מדקתני מתני'
היכן מצינו כו' אלמא בעפר נמי
בכזית בעינן:

כי קאמרינן. היכן מצינו כו'
במידי דבר אכילה קאמרינן:

והרי קונמות. האומר קונם ככר
זו עלי אוסר עצמו בכל שהוא
שבה כדלקמן:

כמפרש דמי. לפי שאינו מזכיר
בה שם אכילה כל שהוא קאמר:

"אמרו לו לדבי עקיבא:

היכן מצינו "באוכל כל שהוא שהוא חייב", שזה חייב?

אמר להם דבי עקיבא:

וכי היכן מצינו במדבר ומביא קרבן שזה מדבר ומביא קרבן?"

ולא?! והרי נמלה!

בריה שאני.

והרי הקדש!

הא בעינן שוה פרוטה.

והרי מפרש!

מפרש נמי כבריה דמי.

והרי עפר!

כב, א אלא תיפשוט דבעי רבא.

"שבועה שלא אוכל" ואכל עפר, בכמה?

תפשוט עד דאיכא פזית!

כי קאמרינן במידי דבר אכילה קאמרינן.

והרי קונמות!

קונמות נמי כמפרש דמי.

רפ"י

והרי מגדף. מברך את השם
 דפליג רבי עקיבא אדרבנן
 בכריתות (דף ז.) ואמר מגדף
 מביא קרבן:
 והרי נזיר. שמדבר ואוסר
 בדבורו ומביא קרבן ביום
 תגלחתו:

על דבורו. שהחליף דבורו:
והרי הקדש. שמדבר ואוסר
 בדבורו את שהוא מקדיש ואם
 החליף דבורו ונהנה ממנו מביא
 קרבן מעילה:

והרי קונמות. שלא אסרה אלא
 עליו ואם אכל ממנו קס"ד
 דמביא קרבן מעילה שהקונם
 לשון הקדש הוא:

אין מעילה בקונמות. דלא קרינן
 ביה מקדשי ה' (ויקרא ה) שהרי
 חולין הוא אצל כל אדם: מהו
 דתימא אטעום נמי לשון אכילה
 הוא כדאמרי אינשי נטעום
 מידי: קונמות כיון דלא מדכר
 שום אכילה כדמפרש דמי
 גרסינן:

6. כב, א

"אמר להו היכן מציינו במדבר ומביא קרבן, שזה מדבר ומביא קרבן?"

ולא?
 והרי מגדף!

מדבר ואוסר קאמרינן,
 והאי מדבר וחוטא הוא.

והרי נזיר מביא קרבנו!

על דבורו קאמרינן,
 והאי, לאשתרניי ליה חמרא הוא דקא מייתי.

והרי הקדש!

אוסר לעצמו קאמרינן,
 והאי ואוסר על כל העולם כולו הוא.

הרי קונמות!

קסבר אין מעילה בקונמות.

7. כב, א-ב

רס"י

שני קונמות. שתי ככרות שאסרן עליו בקונם: **מצטרפין.** מעט מזה ומעט מזה לכזית:

שתי שבועות. שתי ככרות שנשבט עליהן:

אין מצטרפות. ולקמן מפרש טעמא והשתא סלקא דעתיה לפי שהזכיר שם אכילה על זו ושם אכילה על זו:

אמאי אין מצטרפות. הרי על שתייהן הזכיר שם אכילה אחת: **מתוך שחלוקות לחטאות.** מתוך ששתי ככרות הללו חשובות שתים לענין חטאת בשבועה זו אם אמר שבועה שלא אוכל מזו ומזו ואכל כזית מזו וכזית מזו בהעלם אחד חייב. שתים כדתנן [לקמן] שבועה שלא אוכל פת חטין פת שעורין פת כוסמין ואכל חייב על כל אחת ואחת ומיייתנין לה בתורת כהנים מוהיה כי יאשם לאחת מאלה לחייבו על כל אחת ואחת וגוי וכי אמר נמי מזו ומזו שתי שבועות חשיבי הלכך כי אכל מזו חצי שיעור ומזו חצי שיעור אין מצטרפות אבל קונמות אין חלוקות לאשמות למאן דאמר יש מעילה בקונמות דאם נהנה וחזר ונהנה בהעלם אחד חדא הוא דמיחייב דכולהו חדא מעילה כדתנן (מעילה דף כ.). צירף את המעילה לזמן מרובה ואם בשני העלמות אפי' מחדא מינייהו נמי וכן לענין מלקות אם בהתראה אחת חדא הוא דלקי ואי בשני התראות אפי' מחדא ועובר שהרי עובר וחוזר ועובר כדתנן (מכות דף כא.) נזיר שהיה שותה יין כל היום כולו אינו חייב אלא אחת אמרו לו אל תשתה אל תשתה והוא שותה חייב על כל אחת ואחת:

[**"שבועה שלא אוכל" ואכל כל שהוא - חייב.**

דברי רבי עקיבא.

אמרו לו לרבי עקיבא:

היכן מצינו "באוכל כל שהוא שהוא חייב", שזה חייב?

אמר להם רבי עקיבא:

וכי היכן מצינו במדבר ומביא קרבן שזה מדבר ומביא קרבן?]

אמר רבא:

מחלוקת בסתם,

אבל במפרש - דברי הכל בכל שהוא.

מאי טעמא?

מפרש נמי כבירה דמי.

ואמר רבא:

מחלוקת בש"לא אוכל",

אבל ב"שלא אטעום" - דברי הכל בכל שהוא.

פשיטא!

מהו דתימא: ליתעום נמי כדאמרי אינשי,

קא משמע לן.

אמר רב פפא:

מחלוקת בשבועות,

אבל בקונמות - דברי הכל בכל שהוא.

מאי טעמא?

קונמות נמי, כיון דלא קא מדכר שמא דאכילה, כדמפרש דמי.

מיתבי:

"שני קונמות - מצטרפין,

שתי שבועות - אין מצטרפות.

רבי מאיר אומר:

קונמות בשבועות."

ואי סלקא דעתך: חייב בכל שהוא, למה לי לצרף?

דאמר: "אכילה מזו עלי קונם", "אכילה מזו עלי קונם".

אי הכי, אמאי מצטרפות?

סוף סוף, זיל להקא - ליכא שיעורא, וזיל להקא - ליכא שיעורא!

דאמר: "אכילה משתייהן עלי קונם".

דכותה גבי שבועות,

דאמר: "שבועה שלא אוכל משתייהן",

אמאי אין מצטרפין?

אומר רב פנחס:

שאני שבועות,

מתוך שחלוקות לחטאות - אין מצטרפות.

רש"י

שבועות כקונמות. מצטרפות ואע"ג דחלוקות דלית ליה לדרב פנחס ובלא איפוך לא מיתרצא דאי הוה מתרץ ר'. מאיר דאמר בקונמות אין מצטרפין לית ליה לדרב פנחס הוה קשיא לן בין שבועות בין קונמות אמאי אין מצטרפין הרי על שתייהן לא הזכיר אלא אכילה אחת אבל השתא דאמר מצטרפות ולית ליה לדרב פנחס לא קשיא מידי: **כי אמר רב פפא** בקונמות כל שהוא למלקות קאמר וכי תניא ההיא דמצטרפין לענין קרבן מעילה וצירוף דקתני לאו לכזית אלא לשה פרוטה: **ויש לה פדיון.** שתופסת פדיונה והיא יוצאה לחולין דבהקדש כתיב (ויקרא כז) ופדה בערכך: **אין לה פדיון.** להתירה לו שלא נאמר פדיון באיסורין:

אי הכי,

"דבי מאיר אומר:

קונמות כשבועות."

בשלא קונמות שבועות - הואיל וחלוקות לחטאות, אלא קונמות - אמאי לא?

איפוהי:

רבי מאיר אומר:

שבועות כקונמות

ולית ליה לדרב פנחס.

רבינא אומר:

כי קאמר רב פפא - לענין מלקות,

כי תניא ההיא - לענין קרבן, דבעינן שנה פרוטה.

למימרא: דסברי רבנן יש מעילה בקונמות?

והתניא:

"בבב זו הקדש" ואכלה, בין הוא בין חבירו - מעל,

לפיכך - יש לה פדיון,

"בבב זו עלי הקדש" - הוא מעל, חבירו - לא מעל,

לפיכך - אין לה פדיון,

דברי רבי מאיר.

וחכמים אומרים:

בין הוא ובין חבירו - לא מעל,

לפי שאין מעילה בקונמות!"

כב,

איפוהי:

אחד זה ואחד זה - לא מעל,

לפי שאין מעילה בקונמות,

דברי רבי מאיר.

וחכמים אומרים:

הוא - מעל, וחבירו - לא מעל.

אי הכי,

רבי מאיר אומר: קונמות כשבועות,

אלא קונמות אצטרופי הוא דלא מצטרפי,

הא מעילה - אית בהו?!

והאמר רבי מאיר: אין מעילה בקונמות כלל!

לדבריהן דרבנן קאמר להו,

לדידי - אין מעילה בקונמות כלל,

לדידכו - אודו לי מיהת קונמות כשבועות.

ורבנן?

שבועות - איכא דרב פנחס,

קונמות - ליכא דרב פנחס.

8. כב, ב

רפ"י

ואכל עפר פטור. דלאו בר
אכילה היא:

אמר רבא:

"שבועה שלא אוכל", ואכל עפר - פטור.

בעי רבא:

"שבועה שלא אוכל עפר",

בכמה?

כיון דאמר: "שלא אוכל" דעתיה אכזית,

או דלמא:

כיון דלאו מידי דאכלי אינשי הוא בכל שהוא?

תיקו.

רַשִׁי

ע"י תערוכת. עם הענבים:
דעתו אמשוהו. את"ל עפר
 במשהו:
נזיר שאמר שבועה שלא אוכל
חרצן בכמה. אם תמצא לומר
 בשאר כל אדם בכזית נזיר מאי
 מי אמרינן כיון דכזית אסור
 עליה ויודע הוא שאין שבועה
 חלה עליו:
כי אשתבע אהיתירא אשתבע.
 על פחות מכזית שלא היה
 מושבע עליו מסיני:
דעתיה אכזית. ואין כאן
 שבועה: אי אתה מוצא
 שיתחייב אא"כ נאסר בשבועתו
 בחצי שיעור שאינו מושבע עליו
 מסיני והיכי משכחת לה אי
 במפרש ואלבא דרבנן אי בסתם
 לר' עקיבא:
והא נבילה. דכי חרצן לנזיר
 דמיא וקאמר ריש לקיש דאי
 אתה מוצא אליבא דרבנן אלא
 במפרש ולא אמריי אפילו בסתם
 נמי דעתיה אמשוהו דכי אשתבע
 אהיתירא אשתבע דכעפר דמיא
 דלא חזיא לאכילה לישראל:
נבילה בת אכילה היא. ושייך
 בה שיעורא:
דרביע עליה. דרבוץ עליה אריא
 אזהרת המקום:

9. כב, ב

בְּעֵי רַבָּא:

"שבועה שלא אוכל חרצן",
 בכמה?

כִּינּוּ דְמִתְאַכִּיל עַל יְדֵי תַעְרוּכָתָא, דְּעֵתִיָּה כְּזִית,

או דְּלָמָּא:

כִּינּוּ דְּלֹא בְּעֵינִיָּה אֲכָלִי לֵיהּ אֵינְשֵׁי, דְּעֵתִיָּה אֲמַשְׁהוּ?

תִּיקוּ.

בְּעֵי רַב אֲשֵׁי:

נְזִיר שְׁאָמַר: "שבועה שלא אוכל חרצן",

בכמה?

דְּכִינּוּ דְּכְזִית אִיסוּרָא דְּאוּרִייתָא הוּא, כִּי קָא מְשַׁתְּבַע אַהֲתִירָא קָא מְשַׁתְּבַע וְדְּעֵתִיָּה אֲמַשְׁהוּ,

או דְּלָמָּא:

כִּינּוּ דְּאָמַר: "שלא אוכל" דְּעֵתִיָּה אֲכָזִית.

תָּא שְׁמַע:

"שבועה שלא אוכל", וְאֲכַל נְבִילוֹת וְטְרִיפוֹת, שְׁקִצִּים וְרָמְשִׁים - חַיִּיב,

וְרַבִּי שְׁמַעוֹן פּוֹטֵר" (שבועות כב:).

וְהוֹיָנוּ, בְּה:

אֲמַאי "חַיִּיב"?

מוֹשְׁבַע וְעוֹמֵד מֵהֵר סִינֵי הוּא!

רַב וְשְׁמוּאֵל וְרַבִּי יוֹחָנָן דְּאָמְרֵי:

בְּכוֹלֵל דְּבָרִים הַמוֹתְרִין עִם דְּבָרִים הָאִסוּרִין.

וְרִישׁ לְקִישׁ אָמַר:

אי אֲתָה מוֹצֵא, אֲלָא:

אי - בְּמִפְרָשׁ חֲצִי שִׁיעוֹר, וְאֵלִיבָא דְּרַבְּנָן.

אי - בְּסִתָּם, וְאֵלִיבָא דְּרַבִּי עֲקִיבָא.

דְּאָמַר: אָדָם אוֹסֵר עֲצָמוֹ בְּכָל שְׁהוּא.

וְהָא נְבִילָה מוֹשְׁבַע וְעוֹמֵד מֵהֵר סִינֵי הוּא!

דְּכִי חֲרָצָן לְגִבֵּי נְזִיר דְּמֵיָּא,

וְטַעֲמָא דְּפְרִישׁ,

הָא לֹא פְרִישׁ - דְּעֵתִיָּה אֲכָזִית.

שְׁמַע מִינָה.

אֲלָא תַפְשׁוּט דְּבְּעֵי רַבָּא:

"שבועה שלא אוכל עפר" - בְּכַמָּה?

תַפְשׁוּט עַד דְּאִיכָּא כְּזִית,

דְּהָא נְבִילָה כְּעֵפֶר דְּמֵיָּא,

וְטַעֲמָא, דְּפְרִישׁ,

הָא לֹא פְרִישׁ - דְּעֵתִיָּה אֲכָזִית.

לֹא,

עֵפֶר - לֹא בְּרַ אֲכִילָה הוּא כָּלֵל,

נְבִילָה - בְּתֵ אֲכִילָה וְאֲרִיא הוּא דְּרַבִּיעַ עִילוּוָה.

10. כב, ב - כג, א

רז"י

מתני'

שבועה שלא אוכל ואכל ושתה. אע"ג דשתיה בכלל שבועה של אכילה כדאמר בגמרא אינו חייב אלא אחת דהוה ליה כאכל ואכל בהעלם אחד:

שלא אוכל ושלא אשתה. הוה להו שתי שבועות ובגמרא פריך הוה לה שבועה על שבועה:

שבועה שלא אוכל פת חטין פת שעורין כו'. דכיון דפריש אדעתא דמיחל שבועה אכל חדא וחדא באנפי נפשיה קאמר ובגמרא פריך דלמא האי דפריש להו אדעתא למיפטר ממינא אחריןא דאי אמר שלא אוכל סתם הוה נאסר בכל המינים ולעולם חד שבועה היא:

ואכל נבילות כו' חייב. דראוין הן לאכילה ואריא הוא דרביע עליהו:

ור"ש פוטר. דמושבע ועומד הוה עליהו:

אשתו אסורה. שהרי אכל אוכלין ואפי' לר"ש דפטר בקמייתא טעמא לאו משום דלאו בני אכילה אלא לפי שאין שבועה חלה על דבר מצוה כדלקמן:

גמ'

ודלמא על ידי אניגרון. שהוא מין מאכל כדתניא בתוספתא דביצה הביאו לפניו אניגרון ואכסיגרון ועליהן פלפלין שחוקים ורגילין לתת לתוכן יין כדתניא בתוספתא דדמאי או תרומת יין לתוך אניגרון ואכסיגרון:

מיא דסילקא. תבשיל של תרדין:

מיא דכולהו שלקי. שלקות של ירק:

משנה

"שבועה שלא אוכל", ואכל ושתה - אינו חייב אלא אחת.
"שבועה שלא אוכל ושלא אשתה", ואכל ושתה - חייב שתיים.
"שבועה שלא אוכל", ואכל: פת חטין,

ופת שעורין,

ופת נוסמין - אינו חייב אלא אחת.

"שבועה שלא אוכל: פת חטין,

ופת שעורין,

ופת נוסמין", ואכל - חייב על כל אחת ואחת.

"שבועה שלא אשתה", ושתה משקין הרבה - אינו חייב אלא אחת.
"שבועה שלא אשתה: יין,

ושמן,

ודבש", ושתה - חייב על כל אחת ואחת.

"שבועה שלא אוכל", ואכל אוכלין שאינן ראוין לאכילה,

שתה משקין שאינן ראוין לשתיה - פוטר.

"שבועה שלא אוכל", ואכל: נבילות,

וטריפות,

שקצים,

ודמשים - חייב,

ורבי שמעון פוטר.

אמר: "קונם אשתי נהנית לי אם אכלתי היום",

והוא אכל: נבילות,

וטריפות,

שקצים,

ודמשים - הרי אשתו אסורה.

גמרא

אמר רבי חייא בר אבין אמר שמואל:

"שבועה שלא אוכל", ושתה - חייב,

איבעית אימא: סברא,

ואיבעית אימא: קרא.

"איבעית אימא: סברא" -

דאמר ליה אינש לחבריה: "נטעום מידי", ועיילי ואכלי ושתו.

"ואיבעית אימא: קרא" -

שתיה בכלל אכילה,

דאמר ריש לקיש:

מנזן לשתיה שהיא בכלל אכילה?

שנאמר: "ואכלת לפני ה' אלהיך במקום אשר יבחר לשכון שמו שם,

מעשר דגנה,

ותירשה" ¹³³ (דברים יד, כג),

ותירוש' - חמרא הוא, וקתיב "ואכלת"!

כג,א

ודלמא על ידי אניגרון!

דאמר רבה בר שמואל:

אניגרון - מיא דסילקי,

אכסיגרון - מיא דכולהו סילקי!

אלא אמר רב אחא בר יעקב:

מהכא: "ונתתה המסך בכל אשר תאנה נמשך במקור ובצאן ובין ובשקר" ¹³⁴ (דברים יד, כו) -

¹³³ "ואכלת לפני ה' אלהיך במקום אשר יבחר לשכון שמו שם מעשר דגנה תירשה ויצהרה ובכרת בקר ויצאנה למען תלמד ליראה את ה' אלהיך כל הימים

רפ"י

מידי דמשכר. כלומר דרך שכרות:
דלמא. ושכר דקרא לאו איין קאי אלא דבילה קעילית קאמר שהיא משכרת קעילית על שם מקומה:
אף אנו נמי תנינא. דשתיה בכלל אכילה:
מתני' נמי דיקא. דשתיה בכלל אכילה:

"יין" - חמרא הוא,
 וכתוב: **"ואכלת"** (דברים יד, כו).

ודלמא הכא נמי על ידי אניגרון!

"שכר" פתיב מידי דמשכר.

ודלמא דבילה קעילית!

דתניא:

"דבילה קעילית שתה דבש וחלב, ונכנס למקדש ועבד - חייב!"

אלא גמר **"שכר"** (דברים יד, כו) **"שכר"**¹³⁵ (במדבר ו, ג) מנזיר,

מה להלן - יין,

אף קאן - יין.

אמר רבא:

אף אנו נמי תנינא: **"שבועה שלא אוכל", ואכל ושתה אינו חייב אלא אחת.**
 אי אמרת בשלמא: שתיה בכלל אכילה, איצטריך ליה לתנא לאשמועינן: ד"אינו חייב אלא אחת",
 אלא אי אמרת: שתיה לאו בכלל אכילה,
"שבועה שלא אוכל" ואכל ועשה מלאכה, מי איצטריך לאשמועינן: **"אינו חייב אלא אחת"?**

אמר ליה אביי:

אלא מאי שתיה בכלל אכילה!?

אימא סיפא **"שבועה שלא אוכל ושתה", ואכל ושתה חייב שתים.**

כיון דאמר: **"שלא אוכל" - איתסר ליה בשתיה,**

כי אמר: **"שלא אשתה" - אמאי חייב?**

אילו אמר **"שלא אשתה" תרי זימני, מי מיחייב תרתיה!?**

אמר ליה:

התם דאמר: **"שלא אשתה" והדר אמר "שלא אוכל",**

דשתיה בכלל אכילה - איתא,

אכילה בכלל שתיה - ליתא.

אבל אמר: **"שבועה שלא אוכל ושתה" ואכל ושתה - מאי? אינו חייב אלא אחת,**
 אי הכי, אדתני רישא: **"שבועה שלא אוכל", ואכל ושתה - אינו חייב אלא אחת,"**
 ליתני: **"שבועה שלא אוכל ושתה" אינו חייב אלא אחת, וכל שכן "שלא אוכל" לחודיה!**

אלא לעולם כדקתני, ושאני הכא,

כיון דאמר: **"שלא אוכל" והדר אמר "שלא אשתה" -**

גלי אדעתיה דהך אכילה אמר אכילה גרידתא היא.

אמר רב אשי:

מתניתין נמי דיקא,

"שבועה שלא אוכל", ואכל אוכליו שאין ראוי לאכילה,

ושתה משקין שאין ראוי לשתיה - פטור."

הא ראוי - חייב,

ואמאי? הא **"שבועה שלא אוכל" קאמר!**

דלמא אמר תרתי: **"שבועה שלא אוכל",**

"שבועה שלא אשתה."

¹³⁴ ונתתה הכסף בכל אשר תאווה נפשך בבקר ובצאן וביון ובשכר ובכל אשר תשאאלך נפשך ואכלת שם לפני ה' אלהיך ושמוחת אתה וביתך

¹³⁵ מיין ושכר ויין חמין ויין וחמין שכר לא ישתה וכל משרת ענבים לא ישתה וענבים לחים ויבשים לא יאכל

11. כג, א-ב

רפ"י

ודלמא למיפטר נפשיה
מאחרנייתא קאמר. אמאי קתני
 חייב על כל אחת ואחת דלמא
 האי דפריש להו לאו לאפושי
 בשבועות קאתי אלא למיפטר
 נפשיה בשבועה מדברים אחרים
 דאי אמר לא אוכל סתם היה
 נאסר בכל האוכלים:

הל"ל. שלא אוכל חטין
 ושעורים וכוסמין וכי אמר פת
 פת לחלק:

ודלמא לכוס. כלומר אי אמר
 הכי הוה משמע שלא יהא כוסס
 חטין כמות שהן אבל הפת היה
 אוכל:

הל"ל למימר פת חטין ושל
שעורין. דכיון דאמר ושל אפת
 קאי:

ודלמא ע"י תערובת. אי אמר
 הכי הוה משמע שלא יאכל פת
 שיש בה כל המינין הללו
 בערבוביא אבל של כל מין ומין
 בפני עצמו יאכל:

"שבועה שלא אוכל",

ואכל פת חטין ופת שעורין, ופת כוסמין - אינו חייב אלא אפת,

"שבועה שלא אוכל: פת חטין, ופת שעורין, ופת כוסמין",

ואכל - חייב על כל אחת ואחת".

ודלמא למיפטר נפשיה מאחרנייתא קאתי!

הוה ליה למימר: "חטין ושעורין וכוסמין".

ודלמא לכוס!

דהוה ליה למימר: "פת חטין ושעורין וכוסמין".

ודלמא פת חטין לאכול, שעורין וכוסמין לכוס!

דהוה ליה למימר: "פת חטין ושל שעורין ושל כוסמין".

כג, ב ודלמא על ידי תערובת!

אימא: "וכן של שעורים וכן של כוסמין", "פת" "פת" למה לי? שמע מיניה לחלק.

רפ"י

הא אחרינא שתינא. ממין זה:
 כגון אלו. משמע ממין אלו:
דלמא. אי אמר הכי הוי משמע
 כגון אלו כשיעור הזה:
 הוה ליה למימר שבועה שלא
 אשתה עמך. ולא צריך לפרש
 דכי אישתבע אמאי דמסרהבין
 בו אישתבע:

12. כג, ב

"שבועה שלא אשתה", ושתה משקין הרבה - אינו חייב אלא אחת.
"שבועה שלא אשתה: יין, ושמן, ודבש", ושתה - חייב על כל אחת ואחת."

בשלמא התם דאמרת מייתרא ליה "פת" "פת", לחיובא,
 אלא הכא מאי הוה למימר?
 דלמא למיפטר נפשיה ממשקין אחריני קאתי!

אמר רב פפא:

הכא במונחין לפניו עסקינן, שהיה לו לומר: "שבועה שלא אשתה אלו".

ודלמא: אלו הוא דלא שתינא, אחריני שתינא!

אלא, דאמר¹³⁶: "שבועה דלא שתינא כגון אלו".

דלמא: כגון אלו דלא שתינא, בציר מהכי, וטפי מהכי שתינא!

אלא, כגון דאמר: "שבועה שלא אשתה ממין אלו".

ודלמא: מין אלו הוא דלא שתינא, הא אינהו גופיהו שתינא!

אימא: "שלא אשתה אלו ומיניהו".

רב אחא בריה רב איקא אמר:

במסרהב בו חבירו עסקינן,

דאמר לו: "בוא ושתה עמי יין ושמן ודבש",

דהיה לו לומר: "שבועה שלא אשתה עמך", "יין ושמן ודבש" למה לי?
 לחייב על כל אחת ואחת.

¹³⁶ הרשש גורס: "דיאמר", והר"ן לא גורס "דאמר".

13. כג, ב

רש"י

תנן התם. גבי שבועת הפקדון :
פרוטה מכולן מצטרפת. לחייבו
 על שבועה ולא על כל אחת
 ואחת אלא לחייבו אשם אחד :
פליגי רב אחא ורבנא. בחייב
 על כל. אחת ואחת דמתני
 ובדברי יוחנן חד אמר מיחייב
 אפרט ולא מיחייב אכלל כלומר
 על כל אחת ואחת דתנן במתני
 שלש אשמות הן ולא ארבע דלא
 אמרינן שבועה שאין לך בידי
 חדא שבועה היא וכי הדר פירש
 חטים ושעורים וכוסמין לחלק
 הרי ארבעה הא לא אמרי' אלא
 שבועה שאין לך בידי אפרטי
 קאי וכי אמר רבי יוחנן פרוטה
 מכולם מצטרפת ארישא
 דמתניתין איתמר דקתני אינו
 חייב אלא אחת אבל סיפא מכל
 מין ומין חדא שבועה באנפי
 נפשה היא אי ליכא בכל מין
 שוה פרוטה לא מיחייב :

וחד אמר מיחייב אכללות
ומיחייב אפרטי. על כל אחת
 דקתני במתניתין ארבע אשמות
 הן כי אמר שבועה שאין לך בידי
 כלל כולן יחד וכי הדר פירש להו
 נשבע על כל מין ומין לבדו יש
 כאן ד' שבועות ומילתא דר'
 יוחנן קיימא בין ארישא דקתני
 אינו חייב אלא אחת בין אסיפא
 דקתני חייב על כל מין ומין
 ואשבועתא דכללא דאילו אג'
 שבועות דפרטא ליכא לאוקומה
 שהרי אין במין אחד שוה פרוטה
 ואנן כפירת ממון בעינן :

הכא מאי. מי פליגי בה נמי רב
 אחא ורבנא במתני לחייביה ד'
 חדא אשלא אוכל ותלתא
 אפירושא דפרטא : מי מחית
 איניש נפשה לפחות מכשיעור
 לא גרסינן לה ושיבוש הוא :

דהא אי אישתבע והדר
אישתבע מיחייב תרתין. דכל
 שעתא ושעתא ממונא קא כפר
 ליה כדתנן בפי שבועת הפקדון
 (לקמן לו:) השביע עליו ה'
 פעמים וכפר חייב על כל אחד
 ואחד הילכך כי נמי אמרי'
 שבועתא דכללא שבועתא באפי
 נפשה היא איכא לחיובא
 אשבועתא דפרטא אבל גבי שלא
 אוכל אי ס"ד איתא בכללא
 למיהוי שבועה באפי נפשה
 ואסר עצמו בכל המינין אפרטי
 תו מי מיחייב הרי כבר מושבע
 ועומד הוא עליהן ואין שבועה
 חלה על שבועה :

תנן התם:

"תו לי חטין ושעורין וכוסמין שיש לי בידך",

"שבועה שאין לך בידי כלום" - אינו חייב אלא אחת.

"שבועה שאין לך בידי חטין ושעורין וכוסמין" - חייב על כל אחת ואחת" (שבועות לו:).

ואמר רבי יוחנן:

אפילו פרוטה מכולם מצטרפת.

פליגי בה רב אחא ורבנא:

חד אמר: אפרטי - מיחייב,

אכללי - לא מיחייב.

וחד אמר: אכללי - נמי מיחייב.

הכא מאי?

אמר רבא:

הכי השתא!?

התם - מיחייב אכללא ומיחייב אפרטא,

דהא אי מושבתע והדר מושבתע - מיחייב תרתין.

הכא - אי סלקא דעתך איתא בכללא, אפרטי אמאי מיחייב? מושבע ועומד הוא!

14. כג, ב - כד, ב

רפ"י

מאי שנא רישא כו'. קס"ד נבילה וטריפה נמי אוכלין שאינן ראויין הן: **הא לא קשיא**. כלומר אם קושיא אחרת אין כאן זו יש לה תירוץ וכן כל דוכתא דאיכא הא לא קשיא יש קושיא גדולה מזו:

בכולל. שפירש ואמר שבועה שלא אוכל נבילות ושחוטות:

באיסור הבא מאליו. כגון האוכל נבילה ביום הכפורים דפליגי רבנן ורבי שמעון דמחייבי ליה רבנן חטאת משום יוה"כ ואע"ג דהויא נבילה מקמי יום הכפורים ואין איסור חל על איסור הכא חילל דיום הכפורים איסור כולל הוא דקודם בין השמשות היה אסור זה בנבילה ומותר בשחוטתה על ליה יום הכפורים מגו דאיתסר האי גברא בשחוטתה משום יוה"כ איתסר נמי בנבילה משום יוה"כ היינו כולל באיסור הבא מאליו דיוה"כ בא מאליו הוא:

אבל באיסור הבא מעצמו. כלומר על ידי אדם עצמו כגון איסור שבועה הבא לו על ידי דיבורו לא אמרי:

בשלמא לר"ש בן לקיש. דמוקי לה בחצי שיעור:

משום הכי פטר ר' שמעון. דקסבר כל שהוא נמי מושבע ועומד הוא דתניא ר' שמעון אומר כל שהוא למכות:

אלא לר' יוחנן. דמוקי לה משום כולל אמאי פטר ר' שמעון:

פטור. מחטאת דלא אתי כרת דיוה"כ וחילל על איסור נבילה או באיסור אבר מן החי אם לא נתנבלה מבערב ואע"ג דיום הכפורים כולל הוא:

בשלמא לר"ל. דמוקי לה בחצי שיעור היינו דמשכחת לה בלאו והן דקיימא לן (לקמן דף כה). אין קרבן שבועה בא אלא א"כ אתה מוצא בה לאו והן דכתיב להרע או להיטיב דמשמע דבר וחילופו והאי מפרש שלא אוכל חצי. שיעור נבילה משכחת לה נמי בשבועה שאוכל חצי שיעור נבילה דלאו נשבע לבטל את המצוה הוא:

אלא לר' יוחנן. דמוקי לה בשיעור שלם ומשום כולל ועל כרחך במפרש נבילות אוקימתה משום קושיא קמייתא דרישא וסיפא: בשלמא שבועה שלא אוכל משכחת דחיללא אע"פ שמושבע ועומד משום כולל:

אלא הן. שבועה שאוכל נבילות ושחוטות מי משכחת לה דתיחול אנבילות ולבטל שבועת הר סיני:

ה"ג אלא כדרבא. ולא גרס משכחת לה כדרבא והכי פירושה לא תשני לעיל קושיא דרישא וסיפא כאן בסתם כאן במפרש אלא כולה בסתם ואוכלין שאינן ראויין לאכילה דקתני רישא פטור כדרבא מיפרשא כגון עפר שאין ראוי לאכילה אבל נבילות ראויין לאכילה הן ואריה הוא דרביע עליהו ותו לא קשיא

מידי לר' יוחנן דמשכחת לה בלאו והן אף בשיעור שלם דהא לא אוכל סתמא קאמר אם אכל נבילה חייב שהרי כלל בסתמו דברים המותרים והאסורים ומיתסרי אסורים על ידי כולל והן משכחת לה דהא אוכל סתם קאמר ומקיים שבועתו בדברים המותרים ואם לא אכל חייב:

"שבועה שלא אוכל",

ואכל אוכלין שאינן ראויין לאכילה,

שתה משקין שאינן ראויין לשתיה - פטור.

הא גופא קשיא!

אמרת: "שבועה שלא אוכל",

ואכל אוכלין שאין ראויין לאכילה,

ושתה משקין שאין ראויין לשתיה - פטור,

והדר תני: "שבועה שלא אוכל",

ואכל נבילות וטריפות, שקצים ורמשים - חייב.

מאי שנא רישא דפטור, ומאי שנא סיפא דחייב!

הא לא קשיא:

רישא - בסתם,

וסיפא - במפרש.

"מפרש" נמי גופיה תיקשי, אמאי? מושבע מהר סיני הוא!

רב ושמואל רבי יוחנן דאמרי:

בכולל דברים המותרין עם דברים האסורין.

וריש לקיש אמר:

אי אתה מוצא אלא:

אי - במפרש חצי שיעור ואליבא דרבנן,

אי - סתם אליבא דרבי עקיבא,

דאמר: אדם אוסר עצמו בכל שהוא.

בשלמא רבי יוחנן לא אמר כריש לקיש,

דמוקים לה למתניתין כדברי הכל.

אלא ריש לקיש מאי טעמא לא אמר כרבי יוחנן?

כד, א אמר לה: כי אמרינן איסור כולל, באיסור הבא מאליו,

באיסור הבא על ידי עצמו - לא אמרינן.

בשלמא לריש לקיש - משום הכי קא פטר רבי שמעון,

דתניא:

"דבי שמעון אומר:

כל שהוא למכות,

ולא אמרו בזה אלא לקרבן".

אלא לרבי יוחנן, מאי טעמא דרבי שמעון פטר?

מידי הוא טעמא אלא משום איסור כולל.

רבי שמעון לטעמיה דלית ליה, איסור כולל.

דתניא:

"דבי שמעון אומר:

האוכל נבילה ביום הכפורים - פטור".

בשלמא לריש לקיש, משכחת לה ב'לאו' ו'הן',

אלא לרבי יוחנן, בשלמא 'לאו' משכחת לה, אלא 'הן' היכי משכחת לה?

אלא כדרבא,

דאמר רבא:

"שבועה שלא אוכל", ואכל עפר - פטור.

רש"י

אף אנו נמי תנינא. דבנבילות
 ראויות לאכילה חשיב להו:
 הרי אשתו אסורה. אלמא
 אכילה היא:
 חשובי אחשביה. באכילתו
 וגילה על עצמו שאינו קץ בהן
 לא שמעתיה כן אכן הוא עיקר
 בעיני וסוגיא דעלמא גרס
 משכחת לה כדרבא ומפרשי לה
 בנבלה מוסרחת ואי אפשי בה
 מכמה קושיות חדא דמסרחת
 לאו נבלה מקריא ואין כאן
 שבעת הן ועוד דרבא מאי בעי
 הכא הוה ליה למימר משכחת
 לה בנבלה מסרחת ועוד אף אנו
 נמי תנינא לא אתיא שפיר:

אמר רב מרי:

אף אנו נמי תנינא:

"קונם אשתי נהנית לי אם אכלתי היום", ואכל נבילות וטרופות שקצים ורמשים -
 הרי אשתו אסורה לו".

הכי השתא!?

התם - כיון דמעיקרא אכל, והדר אשתבע ליה, אחשובי אחשביה,
 אלא הכא - מי אחשביה?

כדב

15. כד, ב - כה, א

רָט"י

מִיָּדִי דְהוּהוּ אַיִסוּר מוֹסִיף. דמאן דלית ליה איסור חל על איסור באיסור כולל אית ליה באיסור מוסיף כדאמרין ביבמות פרק ארבעה אחים (דף לב): מודה רבי יוסי באיסור מוסיף איסור כולל קרי היכא דאין איסור אחרון מוסיף על החתיכה כלום אבל מרבה הוא איסור על האדם בדברים אחרים כגון נבילה ביוה"כ דלא בא לאוסרה אלא באכילה ובאכילה כבר אסורה היא משום נבילה נמצא שלא הוסיף עליה איסור אחרון כלום אבל ריבה איסורה על האדם לאוסרו בכל אוכלין שבעולם ואמרין מיגו דחל יוה"כ על האדם ליאסר בשאר אוכלים משום יוה"כ כולל נמי את הנבילה. עמה להתחייב משום יוה"כ איסור מוסיף כשאיסור אחרון מוסיף על חתיכה עצמה דבר שלא היה בה ע"י איסור ראשון. ואוסר החתיכה האחרון במה שהיתה מותרת קודם שבא איסור האחרון כגון חלב של קדש אסור לאכול משום חלב ומותר לגבוה למזבח נעשה נותר מוסיף עליו איסור למה שהיתה מותרת לו דנפסל להקרבה והכי אמרינן מתוך שחל עליה שם נותר לאוסרה על המזבח ואין איסור הראשון מעכב על ידו מלחול שאין זה איסור חל על איסור חל עליו נמי איסור שם נותר אצל כל אדם האוכלו להתחייב עליו משום חלב ומשום נותר אעפ"י שיש כאן איסור חל על איסור:

כִּי אִמְרִינן אִיסוּר מוֹסִיף בְּחֵדָא חֲתִיכָה. כדמפרש מתוך שחל עליה שם איסור שני אצל דבר שהיה מותר לו חל עליה אף אצל דבר שהיתה אסורה לו כבר אבל מחתיכה לחתיכה לא אמר מתוך שחל על האדם אצל חתיכה זו יחול עליו אף אצל חתיכה אחרת (זו) בכולל לא אמרינן:

מַהוּ דְתִימָא. באיסור הבא מעצמו לא אמרינן כולל:
אֲכִילָה אַחַת. זית אחד:

טַמָּא שְׂאֵכֵל חֵלֵב כּוּי. חייב משום חלב ומשום נותר ומשום יוה"כ ומשום טמא שאכל את הקדש הרי ארבע חטאות ואשם אחד מעילה ואפי' הוא כהן גבי חלב דקדש מועל הוא דאמר מר (תמורה דף לב): כל חלב לה' לרבות אימורי קדשים קלים למעילה והנהו כולהו איסור חל על איסור נינהו או ע"י כולל או ע"י מוסיף שהרי משנולדה הבהמה נאסר חלבה אקדשה מיגו דחל איסור מוקדשים אבשר ועור חל נמי אחלב הרי כולל הוה ליה נותר מיגו דאיתוסף בה איסורא לגבי מזבח על חתיכה זו משום נותר איתוסף נמי לגבי גברא משום נותר הרי מוסיף איטמא גברא מיגו דאיתסר האי גברא בקדשים הנאכלים משום טומאה איתסר נמי בהאי חלב משום טומאה הרי כולל הוה ליה יוה"כ מיגו דאיתסר אף בחולין משום יוה"כ איתסר נמי בהאי משום יוה"כ:

אִף אִם הִיתָה שֶׁבֶת כּוּי. דאילו אהוצאת יוה"כ לא מיחייב דקסבר אין עירוב והוצאה ליוה"כ:

וְהוֹצִיאוּ. בפיו בשעת אכילה:
אִינוּ מִן הַשֵּׁם. אין חטאת זו באה משום האכילה אלא משום הוצאה:
וְאִם אֵיתָא. דאמרין כולל באיסור הבא מעצמו אכתי הוה ליה לתנא לטפויי חטאת בהאי כזית כגון שבועה כו':

כִּי קֵתְנֵי כּוּי. אע"ג דאית ליה כולל נמי באיסור הבא מעצמו הכא לא חשיב אלא איסורין הבאים מאיליהן:
וְהָרִי הַקֹּדֶשׁ. אשם מעילות דאתי ליה משום דיבורו שהקדישו:
שְׂאֵלָה. לחכם להתיר האיסור:
וְהָרִי הַקֹּדֶשׁ. שבא ע"י נדר וכל נדרים יש לחן שאלה:

אָמַר רַבָּא:

מַאי טַעְמָא דְמָאן דְּאֵית לֵיהּ, אִיסוּר כּוּלְלָא?
מִיָּדִי דְהוּהוּ אַיִסוּר מוֹסִיף.
וּמָאן דְּפָטַר, דְּלִית לֵיהּ,
כִּי אָמַר אִיסוּר מוֹסִיף - בְּחֵדָא חֲתִיכָה,
בְּשִׁתֵּי חֲתִיכוֹת - לֹא אָמְרִינן.

וְאָמַר רַבָּא:

לְמָאן דְּאֵית לֵיהּ אִיסוּר כּוּלְלָא,
אָמַר: "שְׁבוּעָה שְׂלֹא אוֹכֵל תְּאֲנִים",
וְחֹזֵר וְאָמַר: "שְׁבוּעָה שְׂלֹא אוֹכֵל תְּאֲנִים וְעֲנָבִים"
מִיָּגוּ דְחִייל אֲעֲנָבִים, חִייל נְמִי אֲתֵאֲנִים.

פְּשִׁיטָא!

מַהוּ דְתִימָא: איסור הבא מאליו - אָמְרִינן,
אִיסוּר הַבָּא מֵעֲצָמוֹ - לֹא אָמְרִינן,
קָא מְשַׁמְעֵ לָן.

מְתִיב רַבָּא בְּרִיָּה רַבָּה:

יֵשׁ אוֹכֵל אֲכִילָה אַחַת וְחִיִּיב עָלֶיהָ אַרְבַּע חֲטָאוֹת וְאֲשֵׁם אַחַד,
וְאֵלּוּ הֵן: טַמָּא,
שְׂאֵכֵל חֵלֵב,
וְהוּא נֹתֵר מִן הַמוֹקֵדְשִׁין,
בְּיוֹם הַנִּפְּוּרִים.

רַבִּי מֵאִיר אָמַר:

אִף אִם הִיתָה שֶׁבֶת וְהוֹצִיאוּ חִיִּיב,
אָמְרוּ לוֹ: אִינוּ מִן הַשֵּׁם" (כריתות יג):
וְאִם אֵיתָא מְשַׁכְּחַת לָהּ חֲמִשׁ,
כְּגוֹן שְׂאָמַר: "שְׁבוּעָה שְׂלֹא אוֹכֵל תְּמָרִים וְחֵלֵב",
מִיָּגוּ דְחִייל אֲתֵמְרִים חִיילָא נְמִי אַחֲלָב!

כִּי קֵתְנֵי - אִיסוּר הַבָּא מֵאֲלִיו,
אִיסוּר הַבָּא מֵעֲצָמוֹ - לֹא קֵתְנֵי.

וְהָרִי הַקֹּדֶשׁ!

בְּכֹחַ,
דְּקְדוּשְׁתּוֹ מִרְחָם.

אִיבָעִית אִימָא:

כִּי קֵתְנֵי - מִיָּדִי דְלִית לֵיהּ שְׂאֵלָה,
שְׁבוּעָה דְאֵית לֵיהּ שְׂאֵלָה - לֹא קֵתְנֵי.

הָרִי הַקֹּדֶשׁ!

הָא אוֹקְמִינן בְּכֹחַ.

אִיבָעִית אִימָא:

כִּי קֵתְנֵי - קָרְבָן קְבוּעַ,
קָרְבָן עוֹלָה וְיֹרֵד - לֹא קֵתְנֵי.

הָרִי טַמָּא שְׂאֵכֵל אֵת הַקֹּדֶשׁ דְּקָרְבָן עוֹלָה וְיֹרֵד הוּא!

רַס"י

בנשיא ורבי אליעזר היא כו'.
במסכת הוריות ואמרינן התם
לא אייר אליעזר קרבן קבוע
לנשיא בעבירה דקרבן עולה
ויורד אלא בטומאת מקדש
וקדשיו הואיל ונאמרה בו כרת.
בקבועה אבל בשמיעת הקול
ובבטוי שפתים לא אמר:

בְּנִשְׂיָא, וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר הִיא,

דְּאָמַר: "נִשְׂיָא מְבִיא שְׁעִיר" (הוריות ט.).

רַב אֲשֵׁי אָמַר:

כִּי קִתְּנִי - מִיַּדִּי דְחִיילָא כְּשִׁיעוֹר,
שְׁבוּעָה דְחִיילָא אֶפְחוֹת מְכַשְׁיעוֹר - לֹא קִתְּנִי.

וְהִרִי הֶקְדֵּשׁ!

הָא בְּעֵינֵי שְׁוֵה פְּרוּטָה.

וְרַב אֲשֵׁי מְאֻדֵּיָא אָמַר רַבִּי זִירָא:

כִּי קִתְּנִי - זְדוֹנוֹ כְּרַת,
זְדוֹנוֹ לָאו - לֹא קִתְּנִי.

וְהִרִי אֶשֶׁם דְּזְדוֹנוֹ לָאו וְקִתְּנִי!

כה,א בַּחֲטָאת קְאָמְרִינוּ.

רַבִּינָא אָמַר:

כִּי קִתְּנִי - מִיַּדִּי דְחִייל אַמִּידִי דְּבַר אֲכִילָה הוּא,
שְׁבוּעָה דְחִיילָא אַמִּידִי דְּלָאו בַּר אֲכִילָה הוּא - לֹא קִתְּנִי.

וְהִרִי הֶקְדֵּשׁ,

דְּחִייל נְמִי עֲצִים וְאֲבָנִים!

אֵלָא כִּי קִתְּנִי - מִיַּדִּי דְחִייל אַמִּידִי דְּאִית בֵּה מְשֻׁשָׁא,

שְׁבוּעָה דְחִיילָא אַמִּידִי דְּלִית בֵּיה מְשֻׁשָׁא, כְּגוֹן "שְׂאִישׁוֹן" וְ"שְׁלֵא אִישׁוֹן" - לֹא קִתְּנִי.

16. כה, א

רש"י

מתני'
אחד דברים של אחרים.
 כדמפרש שאתן לפלוני כו':
שאין בהן ממש. תרי גוויי
 משמע שאין בהן ממש כגון
 שינה ומשמע שאין בהן הנייה
 כגון שאזרוק צרור לים:
א"כ. דדייקת להרע או להיטיב
 אין לי כו':
מריבוי הכתוב. לכל אשר
 יבטא:

גמ'
הנדרים חלים על דבר מצוה.
 קונם סוכה שאני עושה לולב
 שאני נוטל אסור ובנדרים מפרש
 טעמא בפרק ואלו מותרין (דף
 טז):
מה שאין כן בשבועות. כדתנן
 במתני' ויליף לה לקמן (דף כז).
 מקראי: נדר אינו חל על השינה
 כגון קונם שאני ישן דקונם לשון
 הקדש הוא ואמאי ליחול הקדש
 אבל קונם עיני בשינה חל אעין:

משנה

¹³⁷ **אֶחָד דְּבָרִים שֶׁל עַצְמוֹ,
 וְאֶחָד דְּבָרִים שֶׁל אֲחֵרִים,
 וְאֶחָד דְּבָרִים שֵׁישׁ בְּהֵן מִמֶּשׁ,
 וְאֶחָד דְּבָרִים שֶׁאִין בְּהֵן מִמֶּשׁ.**

ביצד?

אָמַר: "שְׁבֻעָה שֶׁאֵתָן לְאִישׁ פְּלוֹנִי",
 "שֶׁלֹּא אֵתָן",
 "שֶׁנִּתְּתִי",
 "שֶׁלֹּא נִתְּתִי",
 "שֶׁאִישׁוֹ",
 ו"שֶׁלֹּא אִישׁוֹ",
 "שֵׁישׁנִתִּי",
 ו"שֶׁלֹּא יִשְׁנִתִּי",
 "שֶׁאֲזָרוֹק צְרוּר לַיָּם",
 ו"שֶׁלֹּא אֲזָרוֹק",
 "שֶׁזָּרַקְתִּי",
 ו"שֶׁלֹּא זָרַקְתִּי".

רבי ישמעאל אומר:

אינו חייב אלא על העתיד לבא,
שְׁנֵאמַר: "להרע או להיטיב"¹³⁸ (ויקרא ה, ד).

אמר לו רבי עקיבא:

אם כן, אין לי אלא דברים שיש בהן הרעה והטובה,
 דברים שאין בהן הרעה והטובה - מנין?
אמר לו: מריבוי הכתוב.
אמר לו: אם ריבה הכתוב לכה, ריבה הכתוב לכה.

גמרא

תנו רבנן:

"חומר בנדרים מבשבועות,
 חומר בשבועות מבנדרים.
 "חומר בנדרים" - שהנדרים חלים על דבר מצוה, בדבר הרשות,
 מה שאין כן בשבועות.
 "חומר בשבועות" - שהשבועות חלות על דבר שאין בו ממש בדבר שיש בו ממש,
 מה שאין כן בנדרים".

"ביצד?"

אמר: "שבועה שאתן לפלוני", ו"שלא אתן".

מאי "אתן"?

אילימא: צדקה לעני - מושבע ועומד מהר סיני הוא!
שְׁנֵאמַר: "נתון נתון לו"¹³⁹ (דברים טו, י)!

אלא מתנה לעשיר.

¹³⁷ שבועת ביטוי

¹³⁸ או נפש מי תשבע לבטא בשפתים להרע או להיטיב לכל אשר יבטא האדם בשבעה ונעלם ממנו והוא ידע ואשם לאחת מאלה
¹³⁹ נתון נתון לו ולא ידע לבקר בתתה לו כי בגלל הדבר הזה יברכה ה' אלהיך בכל מעשך ובכל משלח ידך

17. כה, א

כ"י

מלקין אותו. משום שבועת שוא
 דדבר שא"י הוא ומשנשבע
 יצתה לשקר אלמא לאו שבועת
 ביטוי הוא דקתני וישן לאלתר:

"שאישן" ו"שלא אישן".

איני?

והאמר רבי יוחנן:

האומר: "שבועה שלא אישן שלשה ימים" - מלקין אותו, וישן לאלתר!

התם דאמר: "שלשה",

הכא דלא אומר: שלשה.

18. כה, א - כו, א

רש"י

ליתיה בלהבא. יזרוק פלוני או לא יזרוק אין זה שבועת ביטוי אלא שבועת שוא שהרי אין פלוני ברשותו לזרוק ולא לזרוק:

רב כר"ע. דמחייב בלשעבר: **ושמואל כרבי ישמעאל.** דמחייב ליה להבא:

אליבא דר' ישמעאל כ"ע לא פליגי. כלומר דרב ודאי תנאי היא דלא מחייב ליה רב אליבא דרבי ישמעאל וליתא לפלוגתא דרב ושמואל אליביה כדמפרש ואזיל:

כי פליגי אליבא דר"ע. כלומר אבל בדר"ע פליגי ולא דשמואל כתנאי דאפי' לר"ע פטר ליה שמואל וכל שכן לר' ישמעאל:

דר' יהודה בן בתירא. אנשבע לקיים את המצוה פליג ולא אנשבע שלא לקיים:

שכן לא עשה בה כו'. דאיתיה בהן וליתיה בלאו:

נימא רב כר' יהודה בן בתירא. דלא בעי לאו והן הי"נ לא בעינן להבא ולשעבר:

אליבא דר' יהודה כולי עלמא לא פליגי. כלומר דשמואל ודאי תנאי היא דלא ס"ד דשמואל למיפטרין אליבא דרבי יהודה בן בתירא:

השתא לאו והן. דכתיב בהדיא להרע או להיטיב דמשמע כגון אוכל ולא אוכל לא בעי:

להבא ולשעבר. דלא מיפרשי כל שכן דלא בעי:

כי פליגי אליבא דרבנן. פליגי דרב אפי' לרבנן אמר למילתיה ולא תימא לרב תנאי היא וכל מקום שיש לשון זה בגמרא זו היא שיטתה:

"שְׂאֵזְרוּק צָרוּר לַיִם", ו"שְׂלֵא אֶזְרוּק".

איתמר:

"שְׂבוּעָה שֶׁזָּרַק פְּלוּנִי צָרוּר לַיִם", "שְׂלֵא זָרַק".

רב אמר: חייב,

ושמואל אמר: פטור.

"רב אמר: חייב" - איתיה בלאו והן.

"ושמואל אמר: פטור" - ליתיה בלהבא.

לימא בפלוגתא דרבי ישמעאל ורבי עקיבא קא מיפליגי דתנן:

"רבי ישמעאל אומר:

אינו חייב אלא על העתיד לבא,

שנאמר: "להרע או להיטיב"¹⁴⁰ (ויקרא ה, ד).

אמר לו רבי עקיבא:

אם נו, אין לי אלא דברים שיש בהן הרעה והטובה,

דברים שאין בהן הרעה והטובה - מנין?

אמר לו: מרובי הכתוב.

אמר לו: אם ריבה הכתוב לכך ריבה הכתוב לכך."

רב דאמר כרבי עקיבא,

ושמואל דאמר כרבי ישמעאל.

אליבא דרבי ישמעאל כולי עלמא לא פליגי,

השתא מילתא דאיתא בלהבא - לא מחייב עליה רבי ישמעאל לשעבר,

מילתא דליתא בלהבא, מיבעיא!?

כי פליגי אליבא דרבי עקיבא,

רב כרבי עקיבא,

ושמואל אמר: עד כאן לא מחייב רבי עקיבא התם לשעבר,

אלא מליתא דאיתא בלהבא מחייב רבי עקיבא לשעבר,

אבל מידי דליתיה בלהבא - לא.

לימא בפלוגתא דרבי יהודה בן בתירא ורבנן קמיפליגי,

כתב,

נשבע: לבטל את המצוה, ולא ביטל - פטור.

לקיים ולא קיים - פטור.

שהיה בדיו שיהא חייב, בדברי רבי יהודה בן בתירא.

אמר רבי יהודה בן בתירא:

מה אם הרשות שאינו מושבע עליו מהר סיני - הרי הוא חייב עליו,

מצוה שהוא מושבע עליה מהר סיני - אינו דין שיהא חייב עליה!

אמר לו: לא,

אם אמרת בשבועת הרשות שכן עשה בה לאו בהן,

תאמר בשבועת מצוה שכן לא עשה בה לאו בהן (שבועות כו).

נימא רב דאמר כרבי יהודה בן בתירא,

ושמואל דאמר כרבנן.

אליבא דרבי יהודה בן בתירא - כולי עלמא לא פליגי,

השתא, לאו והן לא בעי, להבא ולשעבר בעי!?

כי פליגי אליבא דרבנן:

שמואל - כרבנן,

ורב - כי לא מחייבי רבנן לאו והן, דכתיב: **"להרע או להיטיב"**¹⁴¹ (ויקרא ה, ד) בהדיא,

¹⁴⁰ או נפש מי תשבע לבטא בשפתים להרע או להיטיב לכל אשר יבטא האדם בשבעה ונעלם ממנו והוא ידע ואשם לאחת מאלה

¹⁴¹ או נפש מי תשבע לבטא בשפתים להרע או להיטיב לכל אשר יבטא האדם בשבעה ונעלם ממנו והוא ידע ואשם לאחת מאלה

אבל להבא ולשעבר, דמריבויא דקראי אתו, מחייבי.

מתיב רב המנונא:

"לא אכלתי היום",

ו"לא הנחתי תפילין היום",

"משביעך אני", ואמר: "אמן" - חייב" (שבועות כט:).

בשלמא: "לא אכלתי" איתיה ב"לא אוכל", אלא "לא הנחתי" מי איתיה ב"לא אניח"?

הוא מוטיב לה, והוא מפרק לה:

לצדדן קתני.

"לא אכלתי" - לקרבן,

"לא הנחתי" - למלקות.

מתיב רבא:

"איזו היא שבועת שוא?

"נשבע לשנות את הידוע לאדם,

ואמר על עמוד של אבן שהוא במקום פלוגי, שהוא של זהב" (שבועות כט:).

ואמר עולא: והוא שניכר לשלשה בני אדם.

טעמא דניכר,

הא לא ניכר - עובר משום שבועת ביטוי,

ואמאי? הא אינו ב"יהא של זהב"?

הוא מוטיב לה, והוא מפרק לה:

ניכר - עובר משום שבועת שוא,

לא ניכר - עובר משום שבועת שקר.

אמר אבוי:

ומודה רב:

באומר לחבירו: "שבועה שאני יודע לה עדות" ואשתכח דלא ידע ליה - דפטור,

הואיל וליתיה בכלל "שאני יודע לה עדות",

"ידעתי" ו"לא ידעתי" - מחלוקת.

"העדתי" ו"לא העדתי" - מחלוקת

בשלמא לשמואל דאמר: מילתא דליתיה בלהבא לא מחייב עליה לשעבר,

להכי אפקה רחמנא לשבועת עדות מכלל שבועת ביטוי,

אלא לרב, למאי הלכתא אפקה רחמנא?

אמרוה רבנו קמיה דאבוי:

לאיחויבי עליה תרתיה.

אמר להו: תרתיה - לא מציתו אמריתו!

דתניא:

"לאחת מאלה"¹⁴² (ויקרא ה, ה) -

לאחת - אתה מחייבו,

ואי אתה מחייבו שתיים."

ולאבוי - למאי הלכתא אפקה רחמנא?

לכדתניא:

"בבבולן נאמר: ונעלם"¹⁴³ (ויקרא ה, ב-ד),

וכאן לא נאמר: ונעלם"¹⁴⁴ (ויקרא ה, א) - לחייב על המזיד בשוגג."

רס"י

מי איכא בלא אניח. בשבועת ביטוי

והא נשבע לבטל את המצוה הוא:

והוא שניכר לשלשה בני אדם.

שכבר ידעו שלשה באותו עמוד

שהוא של אבן הוא דהויא שבועת

שוא דמידי דידעו ביה תלתא בני

אדם הוי מפורסם: ה"ג ומודה רב

באומר שבועה שאני יודע לה עדות

ואשתכח דלא ידע ליה דפטור

הואיל וליתיה באיני יודע לה:

ומודה רב כו'. דאע"ג דלא בעי

להבא ולשעבר לאו והן בעי

והאומר שבועה שאני יודע לה עדות

הן משכחת בה לאו לא משכחת בה

דליתיה באיני יודע לה דאיני יודע

לה עדות לאו משום שבועת ביטוי

חייביה רחמנא להתחייב בה חוץ

לבי"ד אלא משום שבועת העדות

ואינה אלא בב"ד ובראוי להעיד:

ידעתי ולא ידעתי מחלוקת. דרב

ושמואל דאיתיה בלאו והן וליתיה

בלהבא דנשבע לבטל את המצוה

הוא:

להכי אפקה רחמנא כו'. ופרשה

בהדיא ובהאי קרבן גופיה דאי לא

כתבה בהדיא לא שמענא ליה

משבועת ביטוי דליתיה בלהבא:

אלא לרב למאי הלכתא כתבה

רחמנא. ובהאי קרבן גופיה הלא

בכלל שבועת ביטוי היא:

תרתיה. אם ראוי להעיד הוא וכפר

בו בב"ד חייב שתיים משום שבועת

העדות ומשום שבועת ביטוי:

לאחת. בהיא עניינא כתיב כי

יאשם לאחת מאלה:

ולאבוי למאי הלכתא. אליבא דרב:

בכולן. בכל הכתובין בקרבן עולה

ויורד שבועת ביטוי וטומאת מקדש

וקדשיו נאמר ונעלם:

וכאן. בשבועת עדות לא נאמר

ונעלם:

¹⁴² והיה כי יאשם לאחת מאלה והתודה אשר חטא עליה

¹⁴³ ב או נפש אשר תגע בכל דבר טמא או בנבלת היה טמאה או בנבלת בהמה טמאה או בנבלת שרץ טמא ונע

ג או כי יגע בטומאת אדם לכל טמאתו אשר יטמא בה ונעלם ממנו והוא ידע ואשם.

¹⁴⁴ ד או נפש מי תשבע לבטא בשפתים להרע או להטיב לכל אשר יבטא האדם בשבעה ונעלם ממנו והוא ידע ואשם לאחת מאלה

ונפש מי תחטא ושמעה קול אלה והוא עד או ראה או ידע אם לוא יגיד ונשוא עונו

ר"י

במזיד. דליתיה לשבועת ביטוי:

מחייב חדא. משום עדות:

בשוגג. דאיכא לחיוביה נמי

משום שבועת ביטוי מחייב

תרת:

לאו היינו דאמרי. לכו דבהדיא

מעטיה קרא מלחייביה תרתי

ועל כרחך בשוגג הוא דמיעטיה

קרא דאי במזיד מי איכא תרתי

ולמה לי למעוטי הא אין חיוב

ביטוי במזיד. ה"ג ואי במזיד מי

איכא תרתי:

רבא אמר כו'. כלומר לא צריך

למעוטיה מלאחת וכי אתא

לאחת למעוטיה מחיוב שתיים

לאו לעדות וביטוי אתא אלא

לביטוי לחודיה שאם אמר

שבועה שלא אוכל ואכל פת

חטין ופת שעורין ופת כוסמין

אינו חייב אלא אחת אבל עדות

וביטוי לא צריך מיעוטא דהויא

לה עדות דבר שהיה בכלל ביטוי

ויצא בפני עצמו לידון בדבר

החדש בראויין להעיד ובב"ד

הלכך אין לך בו אלא חידושו

ומשום עדות חייב ולא משום

ביטוי:

מכלל דאביי. דאיצטריך קרא

למעוטי:

סבר איתה לשבועה בעולם.

כלומר איתא לשם שבועת ביטוי

באיני יודע לך עדות והאי דלא

מיחייב תרתי משום מיעוטא

דאין אתה מחייבו שתיים הוא

וני"מ היכא דאיתיה לביטוי

וליתיה לעדות כגון בפסולין

לעדות או שלא בב"ד דליכא

למיפטריה מלאחת מיחייב

משום ביטוי:

והאמר אביי. לעיל כו' דליתיה

לשם שבועת ביטוי בשבועת

העדות ואם איתא הרי ישנה

באיני יודע לך עדות בפסולין

שלא בב"ד. שאין בהן הרעה

והטבה. שאזרוק צרור לים:

אמרו ליה רבנן לאביי:

אימא: במזיד מיחייב חדא בשוגג מיחייב תרת.

אמר להו: לאו היינו דאמרי "לאחת" - אחת אתה מחייבו,

ואי אתה מחייבו שתים,

ואי במזיד - מי איכא תרת!?

רבא אמר:

משום דהוה: דבר שבכ"ל ויצא לידון בדבר החדש - אין לך בו אלא חידושו בלבד.

מכלל דאביי סבר: איתה לשבועה בעולם,

והאמר אביי: מודה רב, באומר לחבירו: "שבועה שאני יודע לך עדות",

ואשתתח דלא ידע ליה - דפטור,

הואיל וליתיה ב"איני יודע לך עדות".

הדר ביה אביי מההיא.

ואיפעיית אימא:

חדא מינייהו רב פפא אמרה.

כו"א

19. כו, א

רַט"י

ת"ל כי תשבע לבטא. מכל מקום:
 ר' ישמעאל ששימש כו'. הכי שמיע ליה לרבי יוחנן שרי ישמעאל שימש את רבי נחוניא:
 מאי מיעט מיעט מצוה. דדבר שאי אפשר הוא וה"ה למשנה את הידוע לאדם:

"רבי ישמעאל אומר:

אינו חייב אלא על העתיד לבא."

תנו רבנן:

"להרע או להיטיב"¹⁴⁵ (ויקרא ה, ד) - אין לי אלא דברים שיש בהן הרעה והטבה.

שאין בהן הרעה והטבה - מניין?

תלמוד לומר: **"או נפש מי תשבע לבטא בשפתים"** (ויקרא ה, ד).

אין לי אלא להבא, לשעבר מניין?

תלמוד לומר: **"לכל אשר יבטא האדם בשבעה"** (ויקרא ה, ד).

דברי רבי עקיבא.

רבי ישמעאל אומר:

"להרע או להיטיב" - להבא.

אמר לו רבי עקיבא:

אם כן, אין לי אלא דברים שיש בהן הטבה והרעה.

דברים שאין בהן הרעה והטבה מניין?

אמר לו: מרבוי הכתוב.

אמר לו: אם ריבה הכתוב לכך ריבה הכתוב לכך.

שפיר קא אמר ליה רבי עקיבא לרבי ישמעאל!

אמר רבי יוחנן:

רבי ישמעאל ששימש את רבי נחוניא בן הקנה,

שהיה דורש את כל התורה כולה בכלל ופרט,

איהו נמי דורש בכלל ופרט.

רבי עקיבא ששימש את נחום איש גז,

שהיה דורש את כל התורה כולה בריבה ומיעט,

איהו נמי דורש ריבה ומיעט.

מאי רבי עקיבא דדריש ריבויי ומיעוטי?

דתניא:

"או נפש מי תשיבע" (ויקרא ה, ד) - ריבה.

"להרע או להיטיב" (ויקרא ה, ד) - מיעט,

"לכל אשר יבטא האדם" (ויקרא ה, ד) - חזר וריבה,

ריבה ומיעט וריבה - ריבה הנל.

מאי "ריבה"?

ריבה כל מילי.

ומאי "מיעט"?

מיעט דבר מצוה.

ורבי ישמעאל דריש כלל ופרט -

"או נפש מי תשבע לבטא בשפתים" (ויקרא ה, ד) - כלל,

"להרע או להיטיב" - פרט,

"לכל אשר יבטא האדם" - חזר וכלל,

כלל ופרט וכלל, אי אתה דן אלא כעין הפרט: מה הפרט מפורש להבא. אף כל להבא.

אהני כללא - לאתויי, אפילו דברים שאין בהן הרעה והטבה להבא,

אהני פרטא - למעוטי אפילו דברים שיש בהן הרעה והטבה לשעבר.

איפוך אנא!

אמר רבי יצחק:

דומיא להרע או להיטיב,

¹⁴⁵ או נפש מי תשבע לבטא בשפתים להרע או להיטיב לכל אשר יבטא האדם בשבעה ונעלם ממנו והוא ידע ואשם לאחת מאלה

רפ"י

לא יחל דברו. לא משמע אלא בדבר שאפשר לו לקיים שבועתו והיינו להבא:
לא תשקרו. בשעה שתשבעו לא תצא לשקר:

מי נשאיסורו משום: "בל יחל דברו"¹⁴⁶ (במדבר ל, ג),
יצאתה זו שאין איסורו משום "בל יחל דברו", אלא משום "בל תשקרו"¹⁴⁷ (ויקרא יט, יא).

רב יצחק בר אבין אמר:

אמר קרא: "או נפש מי תשבע לבטא בשפתיים" (ויקרא ה, ד) - מי שהשבועה קודמת לביטוי, ולא שהביטוי קודמת לשבועה,
יצא זה "אכלתי" ו"לא אכלתי" - שהמעשה קודם לשבועה.

¹⁴⁶ איש מי יודך נדר לה' או השבע שבועה לאסור אסור על נפשו לא יחל דברו ככל היצא מפיו ועשה
¹⁴⁷ לא תגנבו ולא תמחשו ולא תשקרו איש בעמיתו

20. כו, א

רפ"י

האדם בשבועה. שיהא אדם בשעת שבועה שיהא לבו עליו: **פרט לאנוס.** כדמפרש לקמיה כגון בשבועה לשעבר וכסבור שנשבע באמת ולקמיה בעי אם כן שגגת שבועה לשעבר היכי משכחת לה: **בשבועה ונעלם.** שנתעלמה ממנו שבועה: **העלם חפץ.** בלא שבועה לקמן מפרש לה: **לבד אנסד.** כסבור היית לישבע באמת: **אינשי.** שכח: **אחת היא.** אי אתה מוצא העלם חפץ בלא העלם שבועה וזו היא אינה משנה: **אלמא לא.** אין אתה מוצא זו בלא זו בתמיה והא משכחת לה כו':

תנו רבנן:

"האדם בשבועה"¹⁴⁸ (ויקרא ה, ד) - פרט לאנוס, ונעלם" - פרט למזיד.
 "ממנו" - שנתעלמה ממנו שבועה, יכול שנתעלמה ממנו חפץ?
 תלמוד לומר: "בשבועה ונעלם", על העלם שבועה - הוא חייב, ואינו חייב על העלם חפץ".

אמר מר:

"האדם בשבועה" - פרט לאנוס".

היכי דמי?

כדרב כהנא ורב אסי כי הוו קיימי מקמי דרב. מר אמר: שבועתא דהכי אמר רב, ומר אמר: שבועתא דהכי אמר רב. כי אתו לקמיה דרב, אמר כחד מינייהו. אמר ליה איך ונא בשיקרא אישתבעי? אמר ליה לבד אנסד.

"ונעלם ממנו" - שנתעלם ממנו שבועה, יכול שנתעלם ממנו חפץ?
 תלמוד לומר: "בשבועה ונעלם ממנו", על העלם שבועה - הוא חייב, ואינו חייב על העלם חפץ".

מחכו עליה במערבא, בשלמא שבועה - משכחת לה בלא חפץ, כגון אמר: "שבועה שלא אוכל פת חטין", וכסבור "שאוכל" קאמר, דשבועתיה אינשי חפצא דכיר, אלא חפץ בלא שבועה היכי דמי? כגון דאמר: "שבועה שלא אוכל פת חטין", וכסבור: "של שעורים" קאמר, דשבועתיה דכיר ליה, חפצא אינשי, כיון דחפצא אינשי ליה - היינו העלם שבועה!

אלא אמר רבי אלעזר:

דא ודא אחת היא.

מתקיף לה רב יוסף:
 אלמא: חפץ בלא שבועה לא משכחת לה? והא משכחת לה, כגון דאמר: "שבועה שלא אוכל פת חטין", והושיט ידו לסל: ליטול פת שעורין, ועלתה בידו של חטין, וכסבור שעורים היא ואכלה, דשבועתיה - דכיר ליה, חפצא - הוא דלא ידע ליה!

אמר ליה אבוי:

כלום מחייבת ליה קרבן אלא אמאי דתפיס בידיה - העלם שבועה הוא!?

¹⁴⁸ או נפשי מי תשבע לבטא בשפתים להרע או להטיב לכל אשר יבטא האדם בשבועה ונעלם ממנו והוא ידע ואשם לאחת מאלה

רַס"י

עלה דהאי פת. שאכל וגבי דהאי
פת העלם שבועה היא כסבור
שלא נשבע עליה שהרי סבור
שהיא של שעורים:

לִישָׁנָא אַחֲרִינָא:

אָמַר לִיה אַבְיִי לְרַב יוֹסֵף:

סוֹף סוֹף קָרְבָן דְקָא מִיִּיתֵי עֲלָה דְהָאֵי פֶת מִיִּהֵת הָעֵלָם שְׁבוּעָה הוּא!

וְרַב יוֹסֵף אָמַר לְדִ:

כִּיּוֹן דְכִי יִדַע לִיה דְחֻטִּין הוּא פְרִישׁ מִיְנִיה - הָעֵלָם חִפְזָא הוּא.

21. כו, א

רש"י

חזינן כו'. כבר פירשתינו אצל
העלם טומאה ומקדש בשילהי
ידיעות הטומאה:
לא שנא. ופטור:

בְּעָא מִיְנִיה רְבָא מְרַב נַחְמֵן:
הָעֵלֶם זֶה וְזֶה בְּיָדוֹ מַהוּ?

אָמַר לִיה: הָרִי הָעֵלֶם שְׂבוּעָה בְּיָדוֹ, וְחַיִּיב.

אֲדַרְבֵּהּ, הָרִי הָעֵלֶם חֲפֵץ בְּיָדוֹ, וּפְטוּר!

אָמַר רַב אֲשִׁי:

חֲזִינָן,

אִי מַחְמַת שְׂבוּעָה קָא פְּרִישׁ - הָרִי הָעֵלֶם שְׂבוּעָה בְּיָדוֹ, וְחַיִּיב.
אִי מַחְמַת חֲפֵץ קָא פְּרִישׁ - הָרִי הָעֵלֶם חֲפֵץ בְּיָדוֹ, וּפְטוּר.

אָמַר לִיה רַבִּינָא לְרַב אֲשִׁי:

כְּלוּם פְּרִישׁ מְשֻׁבָּעָה אֶלָּא מְשׁוּם חֲפֵץ,
כְּלוּם פְּרִישׁ מַחְפֵץ אֶלָּא מְשׁוּם שְׂבוּעָה!

אֶלָּא לָא שְׁנָא.

רס"י

איזו היא שגגת [שבועת] ביטוי
 לשעבר. כיון דבעינן אדם
 בשבועה היכי משכחת לה שוגג:
 אי דידיע. בשעת שבועה שהוא
 נשבע לשקר:
 מזיז הוא. וקרא כתב ונעלם
 בשלמא להבא משכחת לה
 שבשעת שבועה דעתו מיושבת
 עליו ולאחר זמן נתעלמה ממנו
 שבועה:
 כמונבז. במסכת שבת בפרק כלל
 גדול: ה"ג דבכל התורה לא
 אשכחן לאו דמייתי קרבן בלא
 כרת:

22. כו, א-ב

בָּעָא מִיְיָה רְבָא מֵרַב נַחְמֵן:
 איזו היא שגגת שבועת ביטוי לשעבר?
 אי דידיע - מזיז הוא,
 אי דלא ידע - אנוס הוא!

אמר ליה: באומר: יודע אני ששבועה זו אסורה,
 אבל איני יודע אם תיבין עליה קרבן או לאו?

כמאן?
 כמונבז, דאמר: שגגת קרבן שמה שגגה.

אפילו תימא: רבנן,
 עד כאן לא פליגי רבנן עליה דמונבז, אלא בכל התורה כולה, דלאו חידוש הוא,
 אבל הכא, דחידוש הוא, דבכל התורה כולה לא אשפחן לאו דמייתי קרבן,
 דילפינן מעבודה זרה,
 והכא מייתי, אפילו רבנן מודו!

23. כו, ב

רפ"י

לישרי ליה מר. וכיון דאי אתא לקמן שרינן ליה לכתחלה כי אכיל ליה בהעלם שבועה לא עבר על שבועתו: מצטער: ברעב ואי נמי לא נעלמה ממנו היה אוכלה ואכלה בשוגג בהעלם שבועה:
לא שב מידיעתו כו'. והאי נמי לא שב מידיעתו הוא:

בְּעָא מִינֵיהּ רַבִּינָא מְרָבָא:
 נִשְׁבַּע עַל כֶּכֶר, וּמְסַתְנֵן עָלֶיהָ - מַהוּ?

"מְסַתְנֵן"? לִישְׁרֵי לִיה מַר!

אָלָא: מַצְטַעֵר,
 וְאָכְלָה בְּשִׁגְגַת שְׁבוּעָה - מַאי?

אָמַר לִיה:

תְּנִינָא:

"שָׁב מִיִּדְעָתוֹ - מִבֵּיא קֶרְבָּן עַל שִׁגְגָתוֹ,
 לֹא שָׁב מִיִּדְעָתוֹ - אִין מִבֵּיא קֶרְבָּן עַל שִׁגְגָתוֹ".

24. כו, ב

רפ"י

צריך שיוציא. ואם לא הוציאה בשפתיו אינה שבועה: **ולא שגמר בלבו להוציא**. שלא נתכוין שתהא שבועה עד שיוציאנה בשפתיו: **גמר בלבו סתם**. שתהא שבועה בגמר לבו מנין כו': **מוצא שפתיך**. גבי נודר להביא קרבן כתיב: **תרומה וקדשים**. תרומת מלאכת המשכן כתיב בה כל נדיב לב הביאו וגוי וגבי קדשים כתיב בחזקיהו בספר דברי הימים (ב כט) וכל נדיב לב עולות:

אמר שמואל:

גמר בלבו - צריך שיוציא בשפתיו, שנאמר: **"לבטא בשפתים"**¹⁴⁹ (ויקרא ה, ד).

מיתבי:

"בשפתים" - ולא בלב.

גמר בלבו מנין?

תלמוד לומר: "לכל אשר יבטא האדם בשבועה" (ויקרא ה, ד).

הא גופה קשיא, אמרת: **"בשפתים" - ולא בלב**, והדר אמרת: **"גמר בלבו, מנין?!"**

אמר רב ששת:

הא לא קשיא:

הכי קאמר: **"בשפתים"** - ולא שגמר בלבו להוציא בשפתיו ולא הוציא.

"גמר בלבו" סתם - מנין?

תלמוד לומר: "לכל אשר יבטא".

אלא לשמואל קשיא!

אמר רב ששת:

תריין ואימא הכי: **"בשפתים"** - ולא שגמר בלבו להוציא "פת חטין", והוציא "פת שעורין".

גמר בלבו להוציא "פת חטין", והוציא "פת" סתם - מנין?

תלמוד לומר: "לכל אשר יבטא האדם".

מיתבי:

"מוצא שפתיך תשמור ועשית"¹⁵⁰ (דברים כג, כד) - אין לי אלא שהוציא בשפתיו,

גמר בלבו מנין?

תלמוד לומר: "כל נדיב לב"¹⁵¹ (שמות לה, כב)!

שאני התם,

דכתיב: **"כל נדיב לב"**.

וניגמר מינה!

משום דהוו תרומה וקדשים, שני כתובין הבאין כאחד,

וכל שני כתובין הבאין כאחד - אין מלמדין.

הניחא למאן דאמר: "אין מלמדין",

אלא למאן דאמר: "מלמדין" - מאי איכא למימר?

הוו חולין וקדשים,

וחולין מקדשים לא גמרינן.

¹⁴⁹ או נפש מי תשבע לבטא בשפתים להרע או להיטיב לכל אשר יבטא האדם בשבועה ונעלם ממנו והוא ידע ואשם לאחת מאלה

¹⁵⁰ מוצא שפתיך תשמור ועשית כאשר נדרת לה' אלהיך נדבה אשר דברת בפיהך

¹⁵¹ ויבאו האנשים על הנשים כל נדיב לב הביאו חו ונזם וטבעת ומזוזה כל כלי זהב וכל איש אשר הניף תנופת זהב לה'

25. כז, א-ב

רס"י

מתני'
 שהיה בדין שיהא חייב:
 הנשבע לקיים ולא קיים:
 כדברי רבי יהודה בן בתירא
 גרסי' ולא גרסי' דברי רבי
 יהודה והכי קאמר נשבע לקיים
 ולא קיים פטור שאילו לדברי ר'
 יהודה בן בתירא היה בדין
 לחייבו שלא עשה בה לאו כהן.
 וקרא כתיב להרע או להטיב:

גמ'
 יכול נשבע לבטל את המצוה
 וכו'. ותהא זו קרויה הרעה
 שהוא מריע לעשות שמבטל את
 המצוה:
 מה הטבה רשות. לקמיה מפרש
 לה:

יכול נשבע לקיים כו'. ותהא זו
 קרויה הטבה שהוא מטיב
 לקיים מצוה:
 מה הרעה רשות. לקמיה פריך
 ממאי דקראי ברשות כתיבי:
 ת"ל או להטיב. או יתירה
 לדרשא:

מה הטבה. לעצמו דהיינו אוכל:
 שאינה בביטול מצוה. כגון
 אוכל ביוה"כ או חמץ בפסח
 דהא לא קרי הטבה שהרי גורם
 רעה לנפשו אלא בקיום מצוה
 כגון אוכל מצה בלילי פסח אף
 הרעה דלא אוכל שאינה בביטול
 מצוה כגון לא אוכל מצה אלא
 בקיום מצוה כגון לא אוכל חמץ
 א"כ למה לי דכתבה הך הרעה
 הטבה היא לענין מצוה והא
 כתבה:

ואקיש הטבה להרעה מה
 הרעה. דלא אוכל שאינה בקיום
 מצוה כגון לא אוכל חמץ בפסח
 דההיא לא הרעה מיקריא לענין
 מצוה:

אף הטבה. דאוכל שאינה בקיום
 מצוה כגון אוכל מצה אלא
 בביטול מצוה כגון אוכל חמץ
 בפסח וא"כ הטבה זו הרעה היא
 והא כתבה:

משנה

כז, א

נשבע: לבטל את המצוה, ולא ביטל - פטור.
 לקיים ולא קיים - פטור.

שהיה בדין שיהא חייב, כדברי רבי יהודה בן בתירא.

אמר רבי יהודה בן בתירא:

מה אם הרשות שאינו מושבע עליו מהר סיני - הרי הוא חייב עליו,
 מצוה שהוא מושבע עליה מהר סיני - אינו דין שיהא חייב עליה!

אמרו לו: לא,

אם אמרת בשבועת הרשות שכן עשה בה לאו בהן,
 תאמר בשבועת מצוה שלא עשה בה לאו בהן,
 שאם נשבע לבטל ולא ביטל - פטור.

גמרא

תנו רבנן:

"יכול נשבע לבטל את המצוה ולא ביטל יהא חייב?

תלמוד לומר: "להרע או להטיב"¹⁵² (ויקרא ה, ד),

מה 'הטבה' רשות, אף 'הרעה' רשות,

אוציא נשבע לבטל את המצוה ולא ביטל - שהוא פטור.

יכול נשבע לקיים את המצוה ולא קיים שיהא חייב?

תלמוד לומר: "להרע או להטיב" (ויקרא ה, ד),

מה 'הרעה' רשות, אף 'הטבה' רשות,

אוציא נשבע לקיים את המצוה ולא קיים שהוא פטור.

יכול נשבע להרע לעצמו ולא הרע, יכול יהא פטור?

תלמוד לומר: "להרע או להטיב" (ויקרא ה, ד),

מה 'הטבה' רשות, אף 'הרעה' רשות,

אביא נשבע להרע לעצמו ולא הרע, שהרשות בידו.

יכול נשבע להרע לאחרים ולא הרע שיהא חייב?

תלמוד לומר: "להרע או להטיב" (ויקרא ה, ד),

מה 'הטבה' רשות, אף 'הרעה' רשות,

אוציא נשבע להרע לאחרים ולא הרע שאין הרשות בידו.

מנין לרבות הטבת אחרים?

תלמוד לומר: "או להטיב".

ואיזו היא הרעת אחרים?

"אבה את פלוני ואפצע את מוחו".

וממאי דקראי בדבר הרשות כתיבי?

דלמא בדבר מצוה כתיבי!

לא סלקא דעתך!

דבעינן הטבה דומיא הרעה, והרעה דומיא הטבה!

דאקיש, הרעה להטבה,

מה הטבה אינה בביטול מצוה - אף הרעה אינה בביטול מצוה!

הרעה גופה הטבה היא.

ואקיש, הטבה להרעה, מה הרעה אינה בקיום מצוה אף הטבה אינה בקיום מצוה!

רש"י

ה"ג אי הכי בדבר הרשות נמי לא משכחת לה אלא מדאיצטריך או לרבות הטבת אחרים שמע מינה לאו בדבר מצוה כתיבי כו'. והכי פירושה אי הכי בדבר הרשות נמי איכא לאקשוויי כי האי גוונא אקיש הרעה להטבה מה הטבה דאוכל שאינה בדבר רע לגופו כגון אוכל דבר שקשה לגוף דההיא לאו הטבה מיקריא אלא דבר המהנהו אף הרעה דלא אוכל שאין שבועה זו רעה לגופו אלא הטבה כגון לא אוכל דברים הקשים לגוף וא"כ הרעה הזאת הטבה היא לו והא כתיב ליה הטבה ואקיש הטבה להרעה מה הרעה דלא אוכל לא נשבע על דבר הקשה דההיא לאו הרעה מיקריא אלא בדבר הטוב לגוף נשבע שלא יאכלנו אף הטבה דאוכל כגון שנשבע בדבר הרע לו שתהא שבועה רעה לו א"כ הטבה גופה הרעה היא:

השתא הרעת אחרים. דהויא ביטול מצוה איתרבאי הטבת אחרים דקיום מצוה היא מיבעיא:

והאי או מיבעי ליה לחלק. דאי כתיב להרע ולהיטיב הוה אמינא עד דמשתבע אתרוייהו:

אביו קלל אמו קלל. בראש המקרא סמך קללה לאביו ובסופו סמך קללה לאמו:

ומשמע אחד בפני עצמו. וריבויא דסיפיה דקרא מיבעי ליה לרבות מקלל לאחר מיתה והכי מפרי לה בסנהדרין:

ומשני ר' יאשיה דלא מייתר ליה או נפקא ליה דקראי לאו במצוה איירי דסבר לה כר"ע דדריש רבויי ומיעוטי כו' מאי מיעט אין לך דבר הראוי למעט כנשבע לבטל את המצוה ואם זה חייב כ"ש כל שאר שבועות אלא ודאי ביטול מצוה אימעוט וקיום מצוה ממעיט מדליתיה בלאו והן:

הטבה גופה הרעה היא.

אי הכי, בדבר הרשות נמי לא משכחת לה!

אלא מדאיצטריך: "או" לרבות הטבת אחרים, שמע מינה: בדבר הרשות כתיבי.

דאי סלקא דעתך: בדבר מצוה כתיבי,

השתא הרעת אחרים איתרבי הטבת אחרים מיבעיא?!

והאי "או" מיבעי ליה לחלק?!

לחלק לא צריך קרא.

הניחא לרבי יונתן,

אלא לרבי יאשיה מאי איכא למימר?

דתניא:

"איש אשר יקלל את אביו ואת אמו"¹⁵³ (ויקרא כ, ט) - אין לי אלא אביו ואמו.

אביו ולא אמו,

אמו ולא אביו - מניין?

תלמוד לומר: "אביו ואמו קלל",

אביו קלל,

אמו קלל,

דברי רבי יאשיה.

רבי יונתן אומר:

משמע שניהם באחד,

ומשמע אחד בפני עצמו,

עד שיפרוט לך הכתוב: 'יחדיו'!

כ"ב

אפילו תימא רבי יאשיה, וסבר לה כרבי עקיבא,

דדריש רבויי ומיעוטי¹⁵⁴.

אי אמרת בשלמא בדבר הרשות כתיב - ממעט דבר מצוה,

אלא אי אמרת בדבר מצוה כתיב - מפואי קא מועט?

¹⁵³ מי איש אשר יקלל את אביו ואת אמו מות יומת אביו ואמו קלל דמיו בו

¹⁵⁴ בדפוס: (ואייתר ליה ו"או" לחלק) והמרש"ל מוחק אותן

26. כז, ב

רש"י

איתיה בלא איטיב. לאחרים כגון מתנה לעשיר: הייג הכא מי איתא בלא אקיים: מתניי הייג שבועה שלא אוכל ככר זו שבועה שלא אוכלנה שבועה שלא אוכלנה. לקמיה מפרש ליל דנקט שבועה שלישית:

"אמר רבי יהודה בן בתירא:

מה אם הרשות שאינו מושבע עליו מהר סיני - הרי הוא חייב עליו, מצוה שהוא מושבע עליה מהר סיני - אינו דין שיהא חייב עליה! אמרו לו: לא,

אם אמרת בשבועת הרשות שכן עשה בה לאו כהן, תאמר בשבועת מצוה שלא עשה בה לאו כהן, שאם נשבע לבטל ולא ביטל - פטור."

ורבנו, שפיר קאמרי ליה, לרבי יהודה בן בתירא!

ורבי יהודה בן בתירא אמר לך:

אטו הטבת אחרים, לאו אף על גב דליתא בכלל הרעת אחרים, ורבי רחמנא?! הקא נמי, בקיום מצוה, אף על גב דליתיה בביטול מצוה, רבייה רחמנא.

ורבנו?

התם איתיה ב"לא איטיב",
הקא מי איתיה ב"לא אקיים"!!

27. כז, ב

רפ"י

מִשְׁנָה

"שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכֵל כֶּכֶר זו",

"שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכֵלֶנָּה",

"שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכֵלֶנָּה", וְאֵכְלָה - אֵינוֹ חַיִּיב אֶלָּא אַחַת.

זו היא שְׁבוּעַת בְּשׂוּי,

שְׁחִיבִין עַל זְדוּנָה - מִנּוֹת,

וְעַל שְׂגָגָתָהּ - קֶרְבֵּן עוֹלָה וַיִּוָּרֵד.

שְׁבוּעַת שְׂוֵא -

חַיִּיבִין עַל זְדוּנָה - מִנּוֹת,

וְעַל שְׂגָגָתָהּ - פְּטוּר.

גְּמָרָא

לְמָה לִי לְמִיתְנִי: "שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכֵל",

"שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכֵלֶנָּה"?

הָא קָא מִשְׁמַע לָן:

טַעֲמָא דְאָמַר: "שֶׁלֹּא אוֹכֵל" וְהֵדְר אָמַר: "שֶׁלֹּא אוֹכֵלֶנָּה" דְלָא מִיחַיִּיב אֶלָּא חֲדָא,

אֲבָל אָמַר: 'שֶׁלֹּא אוֹכֵלֶנָּה', וְהֵדְר אָמַר: 'שֶׁלֹּא אוֹכֵל' - מִיחַיִּיב תַּרְתֵּי, כְּדֶרְבָּא.

דְאָמַר רַבָּא:

"שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכֵל כֶּכֶר זו", כִּיּוֹן שֶׁאֵכֵל מִמֶּנָּה כְּזֵית - חַיִּיב,

"שֶׁלֹּא אוֹכֵלֶנָּה" - אֵינוֹ חַיִּיב עַד שֶׁיֵּאֲכַל אֶת כּוֹלָהּ.

מתני'

אינו חייב אלא אחת. שאי
שבועה חלה על שבועה:

גמ'

למה לי למיתני שלא אוכל שלא
אוכלנה. למינקט תרי לישני
ליתני שלא אוכל שבועה שלא
אוכל:

אבל אמר שבועה שלא אוכלנה
והדר אמר שלא אוכל. ואכלה
כולה חייב שתיים דחיילא לה
שבועה שניה. ואילו שלא
אוכלנה כולה משמע אבל
מקצתה לא אסר עליו וכי הדר
אשתבע שלא אוכל אוסר עצמו
בכזית ממנה וכי אכל כזית
קמא חייב משום שבועה שניה
וכי גמר ואכלה חייב משום
שבועה ראשונה אבל האומר
תחלה שבועה שלא אוכל אוסר
עצמו בכזית ממנה הלכך שניה
לא חיילא דבכלל ראשונה היא
דכיון דאיתסר בכזית ראשון
שוב לא יאכל כלום ממנה כ"ש
כולה:

כדרבא. דאמר אוכלנה משמע
כולה אבל לא אוכל אסר עצמו
בכדי אכילה: ה"ג הא תו ל"ל
הא קמ"ל חיובא הוא דליכא
הא שבועה איתא וכי משכחא
רווחא חיילא כדרבא דאמר
רבא שאם נשאל כו':

28. כז, ב

רפ"י

הא תו ל"ל. שבועה שלישית ל"ל משבועה שניה אשמועינן דאין שבועה חלה על השבועה: **הא קמ"ל כו'.** להכי נקט למנינא דאשמועינן חיובא הוא דליכא אשבעות אחרונות הא שבועות הם ולא יצאו לבטלה ואם ימצאו מקום יחולו והיכי דמי כדרבא שאם נשאל לחכם על הראשונה עלתה שניה תחתיה ונאסר בכך משום שבועה שניה וכן אם נשאל על השתים חלה על השלישית לפי שהחכם עוקר הנדר מעיקרו שהרי פותח לו בחרטה והוי כמי שלא נדר וחלה השניה למפרע שהראשונה היתה מעכבתה מלחול ואינה לראשונה הואיל ונשאל עליה: **שתי נזירות.** סתם נזירות לי יום:

והפריש קרבן. לתגלחתו ונשאל לחכם על הראשונה עלתה לו שניה במנין שמנה לשם ראשונה ואינו צריך לשמור עוד נזירות שניה והקרבתן שהפריש מביא עליה כדמפרש טעמא לקמן מי גרם לשניה שלא תחול תחלה להיות מנין הראשון שלה ראשונה היתה מעכבתה והרי אינה לראשונה שסילקה ועקרה בשאלה זו ונמצא המנין למפרע של שניה ה"נ גבי שבועות מי הוא גורם לשניה שלא תחול ראשונה היתה גורמת לה והרי אינה שעקרה בשאלה ונמצאת שניה חלה למפרע:

הכי השתא התם. נודר שתי נזירות נזירות מיהא איתא אפי לא נשאל על הראשונה לא יצתה נזירות שניה מפיו לבטלה דהא כי מני לראשונה בעי למימני לשניה וכיון דדבר העומד להיות הוא כשימצא מקום הרי מצא מקום למפרע ע"י שאילה לחול מיום ראשון לפיכך מנין עולה לה:

הכא. גבי שבועות אי לאו שאלה מי הוה קיימא שניה לחול כלל הכא איכא למימר כשיצתה שניה מפיו יצתה לבטלה ולא לחול עד עולמית ואף כשיבא המקום שהרי כבר בטלה:

"[שבועה שלא אוכל כפר זו]"

"שבועה שלא אוכלנה"

"שבועה שלא אוכלנה ואכלה - אינו חייב אלא אחת.

הא תו למה לי?

הא קא משמע לן:

חיובא - הוא דליכא,

הא שבועה - איכא.

דאי משפחת רוחא, חיילא, למאי הלכתא?

לכדרבא.

דאמר רבא:

שאם נשאל על הראשונה - עלתה לו שניה תחתיה.

לימא מסייעא ליה:

"מי שנדר שתי נזירות,

ומנה ראשונה והפריש עליה קרבן,

ואחר כך נשאל על הראשונה - עלתה לו שניה בראשונה?"

הכי השתא!?

התם - נזירות מיהא איתא, דכי מני לראשונה, בעי מיהדר מימנא לשניה בלא שאלה,

הכא - שבועה שניה מי איתא כלל!?

29. כז, ב - כח, א

רפ"י

נשאל עליה. והותר לו זית הנשאר ובאכילתו לא עבר: **אפי' כל שהוא.** שיוך נמי מעכב שלא עבר על שבועתו וראוי לשאילה: **מיגו דמהניא שאלה כו'.** דהא כי אכליה לכזית קמא עדיין כל זיתים שבה אסורין עליו ומהניא לחו שאלה וכיון דנשאל וקיי"ל חכם עוקר נדר מעיקרו ואשתכח דלא הוא שם שבועה כלל הלכך כזית קמא אשתכח דלא באיסורא אכליה: ואחר כך נשאל על הראשונה אלמא אע"ג דאזלא לה כולה נשאל עליה: **שלא גלח.** פתח אהל מועד את ראש נורו כדכתיב: **דר' אליעזר.** במסכת נזירות (דף סג.): **תגלחת מעכבא.** לשתות יין וליטמא למתים הלכך הוי שיוך: **א"ר אשי נזירות קא רמית כו'.** לעולם משעבר על שבועתו לא חזיא לשאילה ולא מהניא לה שאלה ודקשיא לך נזירות לאו קושיא היא: **מי גרם לשניה שלא תחול.** כלומר מי גרם לך לומר שהימים המנוים לא לשניה נמנו אלא לראשונה דתימא אזלא לה ראשונה ותקשי לך ראשונה היתה גורמת לך לומר כן: **ואינה.** והרי גלה החכם לך שחרטתו של זה חרטה ועקר את הראשונה מעיקרא ונמצא מנין המנוי של שניה נמנה וכולה ראשונה אכתי הוה קיימא כשנשאל אבל ככר שנשבע עליה ואכלה על כרחך עבר לה שבועתו ושוב אין לה שאלה: הי"ג אמימר אמר אפי' אכלה כולה נשאל עליה דאי בשוגג מחוסר קרבן ואי במזיד מחוסר מלקות אבל כפתוהו על העמוד לא מחוסר קרבן. וקרבן הוה ליה שיוך וכן מלקות למזיד אבל כפתוהו ללקות שוב אין כאן שיוך שהרי הוא כאילו לוקה כבר כדשמואל: **התם רץ.** ונתבזה במנוסה זו ואיכא ונקלה אחיך כיון שנקלה הרי הוא אחיך (מכות דף כג.):

אמר רבא:

נשבע על כפר ואכלה, אם שויר ממנה כזית - נשאל עליה. אכלה כולה - אין נשאל עליה.

אמר ליה רב אחא פריה דרבא לרב אשי: היכי דמי?

אי דאמר: "שלא אוכל" - מפזית קמא עבדיה לאיסוריה, אי דאמר: "שלא אוכלנה" - מאי איריא כזית? אפילו כל שהוא נמי!

כח, א

אי בעית אימא: "שלא אוכל", אי בעית אימא: "שלא אוכלנה".

"איבעית אימא: "שלא אוכל": מיגו דמהניא ליה, שאלה אפזית בתרא, מהניא ליה שאלה נמי אפזית קמא.

"ואיבעית אימא: "שלא אוכלנה" - אי שויר כזית - חשיב לאיתשולי עליה, ואי לא - לא חשיב לאיתשולי עליה.

מיתיבי:

"מי שנדר שתי נזירות,

ומנה ראשונה, והפריש עליה קרבן,

ואחר כך נשאל על הראשונה - עלתה לו שניה בראשונה!"

הכא במאי עסקינן:

בשלא כיפר.

והתניא:

"כיפר!"

בשלא גלח,

ורבי אליעזר היא, דאמר: תגלחת מעכבא.

והתניא:

"גלח!"

אמר רב אשי:

נזירות קא רמית!?

מי גרם לשניה שלא תחול? ראשונה,

ואינה!

אמימר אמר:

אפילו אכלה כולה נשאל עליה,

אי בשוגג - מחוסר קרבן,

אי במזיד - מחוסר מלקות.

אבל כפתוהו על העמוד - לא.

כדשמואל,

דאמר שמואל:

כפתוהו על העמוד ורץ מבית דין - פטור.

ולא היא,

התם - רץ,

הכא - לא רץ.

30. כח, א-ב

רס"י

אמר רבא שבעה שלא אוכל ככר זו אם אוכל זו. נמצאת האחת איסור והאחת תנאי זו שנשבע עליה הוי איסור וזו שיתלה בה הוי תנאי ואשמועינן רבא דכל שבועה שנשבע על תנאי ותלה דבר בחבירו אין איסור השבועה חל עליו בשעת שבועה אלא בשעת מעשה הראשון הלכך ההיא שעתא שעת שבועה היא ואם באותה שעה זוכר את שבועתו קרינן ביה האדם בשבועה וחלה עליו שבועה להתחייב קרבן על השוגג בין שאכל התנאי ראשון בין שאכל האיסור ראשון ובלבד שתהא שגגה באכילת האיסור ומלקות על המזיד ובלבד שתהא התראה באכילת האיסור ואם כבר שכח שבועתו בשעת מעשה ראשון לא קרינן ביה האדם בשבועה ואין השבועה חלה עליו לא לקרבן ולא למלקות ומייתנין ליה סיעתא לקמן ממתניתין דנדרים:

אמר רבא:

"שבועה שלא אוכל ככר זו, אם אוכל זו. ואכל את הראשונה בשוגג, והשנייה במזיד - פטור, ראשונה במזיד ושנייה בשוגג - חייב. שתייהן בשוגג - פטור."

כח,

אכליה לתנאיה, והדר אכליה לאיסוריה - מיחייב. אכליה לאיסוריה והדר אכליה לתנאיה - פלוגתא דרבי יוחנן ורבי לקיש למאן דאמר: "התראת ספק שמה התראה" - חייב, למאן דאמר: "לאו שמה התראה - פטור."

תלאן זו בזו,

"לא אוכל זו אם אוכל זו, לא אוכל זו אם אוכל זו",

ואכל זו בזדון עצמה ובשגגת חבירתה, וזו בזדון עצמה ובשגגת חבירתה - פטור. זו בשגגת עצמה ובזדון חבירתה, וזו בשגגת עצמה ובזדון חבירתה - חייב, שתייהן בשוגג - פטור,

שתייהן במזיד - אשניה מיחייב, אראשונה פלוגתא דרבי יוחנן ורבי לקיש.

רס"י

אכל את הראשונה כו'. ההיא דתנאי קרי ראשונה שכך היתה סדר שבועתו אם אוכל זו לא אוכל זו והיא דנקט אכילת התנאי ברישא לאו משום דאי עביד איפכא לא חיילא דודאי חיילא ומתחייב למפרע אלא משום דבעי למימר ראשונה במזיד ושניה בשוגג חייב קרבן ודוקא דהך שניה דאיסור הוא דהויא לה שגגה באכילת איסור דאי בתנאי לא מייתי קרבן על אכילת האיסור למפרע שהיתה מזיד ובהיתר שעדיין לא נאסרה עליו ואע"פ שהוא שוגג בשעת אכילה אחרונה שהוא עובר בה על השבועה למפרע שגגה באיסור בעינן:

אכל את הראשונה בשוגג ושניה במזיד פטור. בשעת אכילה ראשונה כבר שכח שבועתו וכשאכל האיסור היה זכור את שבועתו ועבר עליה במזיד פטור ממלקות ואפי' בהתראה לפי שלא חלה שבועה עליו שהרי בשעת אכילה ראשונה שהיתה שבועה ראויה לחול כבר שכוח היה ולא קרינא ביה האדם בשבועה וכל שכן מקרבן שאין קרבן על המזיד:

ראשונה במזיד ושניה בשוגג חייב. כשאכל התנאי ראשון היה זכור את שבועתו ואכלו במזיד ובהיתר גמור שהרי לא עליו נשבע והיא אכילה ראשונה במזיד וכשאכל בשניה את האיסור אכלו בהעלם שבועה חייב קרבן הואיל ובאכילה ראשונה זכור הוא את שבועתו ויודע שבאכילה זו אוסר עליו את השניה האדם בשבועה קרינא ביה וחלה עליו שבועה וכשאכל שניה שוגג הרי עבר על שבועתו שוגג וחייב קרבן:

שתייהן בשוגג פטור. בין שאכל התנאי ראשון בין שאכל האיסור ראשון פטור כדפרישית שהרי באכילה ראשונה היתה שבועה ראויה לחול ובאותה שעה היה שכוח ולא חלה עליו השבועה לאסור את השניה עליו:

שתייהן במזיד אכליה לתנאיה והדר אכליה לאיסוריה חייב. מלקות שהרי באכילה ראשונה זכור היה שבועתו וחלה השבועה עליו לאסור בשניה וכשאכל שניה התרה בו התראת ודאי אל תאכל שהרי. נשבע עליה ונאסרה: אכליה לאיסוריה והדר אכליה לתנאיה פלוגתא דרבי יוחנן ורבי לקיש. דאפליגו בהתראת ספק בפי קמא (דף ג:). והאי נמי התראת ספק דהתראה בשעת אכילת איסור בעינן ואין כאן אלא התראת ספק אל תאכלנה שמא תאכל את השניה ונמצאת עובר על זו למפרע ואם התרו בו בשעת אכילת השניה אל תאכל שהרי אתה עובר על הראשונה למפרע ואע"פ שהתראת ודאי היא אינה התראה שאין מלקות בא ע"י אכילה זו:

תלאן זו בזו. שתייהן כדמפרש ואזיל נמצאו שתייהן איסור ושתייהן תנאי: הכי גרסינן אכל זו בזדון עצמה ובשגגת חבירתה וזו בזדון עצמה ובשגגת חבירתה פטור. בשגגת עצמה ובזדון חבירתה חייב שתייהן בשוגג פטור כו'. אכל זו בזדון. עצמה ובשגגת חבירתה. זכור הוא שנשבע עליה אם יאכל חבירתה אבל שכוח הוא שנשבע על חבירתה אם יאכל זו וחלה עליו שבועת עצמה שאם יאכל חבירתה יתחייב על זו למפרע אבל שבועת חבירתה לא חלה עליו שבאכילה ראשונה היו שתי השבועות ראויות לחול והרי שכוח הוא על שבועת חבירתה. זו בזדון עצמה ובשגגת חבירתה פטור בין ממלקות שניה שהוא מזיד בין מקרבן של ראשונה שעבר עליה שוגג למפרע כשאכל את השניה ממלקות השניה פטור כדפרישית שלא חלה עליו שבועה מתחלה ומקרבן של למפרע דראשונה פטור שלא היתה שגגה באכילתה ואין שגגה באכילת איסור בעינן ואע"פ שיש שגגה כשעובר על השבועה דהיינו באכילת שניה אין מתחייב עליה קרבן שהקרבן על הראשונה בא ואותה אכילה בהיתר היתה ולא קרינא ביה תחטא בשגגה (ויקרא ה):

זו בשגגת עצמה ובזדון חבירתה כו' חייב. כשאכל ראשונה היה שכוח שנשבע עליה אם יאכל חבירתה ולגבי שבועה דידה לא קרינא ביה האדם בשבועה וכשאכל שניה אכלה בשגגת עצמה ששכח שנשבע עליה אבל זכור הוא שנשבע על ראשונה ובאכילה שניה תלאה חייב קרבן על השניה שהרי חלה שבועתו עליו מתחלתה וכשאכלה עובר על שבועתו שוגג אבל מלקות אראשונה. לא שהרי מתחלה לא חלה עליו שבועה הלכך לא לקי ולא קרינא ביה אין שב מידיעתו אצל שניה לפוטרו מקרבן משום ערריין לעבור על השבועה שהרי אין מזיד זה עבירה:

שתייהן בשוגג. ששתייהן הכרות בשגגת שתי השבועות פטור שהרי בשעת אכילת ראשון היו שתי השבועות ראויות לחול ובאותה שעה שכוח היה משתייהן ולא קרינא ביה האדם בשבועה:

אשניה מיחייב. דהתראת ודאי היא:

אראשונה. והתרו באכילתה שמא תאכל חבירתה ותתחייב על זו למפרע התראת ספק היא זו: אף אגן נמי תנינא כדברא שהתולה שבועה בדבר אחר וקיים התנאי תחלה צריך שיהא זכור לשבועתו באותה שעה ואם לאו אין השבועה חלה:

נדרי שגגות כיצד. קנתי רישא ארבעה נדרים היתרו חכמים נדרי זרוזין נדרי הבאי נדרי שגגות נדרי אונסין והתם מפרש להו:

קונם אם אכלתי כו'. קונם עלי דבר פלוני אם אכלתי היום והוא סבור שלא אכל וזכר שאכל אותו הנדר בטל ומותר באותו דבר:

קונם שאני אוכל. קונם עלי דבר פלוני אם אני אוכל היום ושכח שבועתו ואכל ושתה מותר באותו דבר היינו דברא שצריך שיהא זכור לנדר בשעת קיום התנאי:

ותני עלה כשם שנדרי שגגות מותרין כו'. והיינו כדברא ולא יתכן לפרש קונם שאני אוכל אלא בענין זה שתלה דבר אחר באכילה זו כדפרישית דאי מפרשת קונם שאני אוכל קונם עלי אכילה ושכח ואכל ושתה מאי מותר איכא למימר דקנתי ארבעה נדרים היתרו הרי כבר עבר על נדרי שוגג ואי מפרשת היתרו פטרוהו מן המלקות פשיטא מי התרה בו והלא שכוח היה וכל דבר אין מותר לשון פטור: שבועות שגגות הכי דמי לא מפרש דהיינו אם אכלתי מיפרשא בנדרים כרב כהנא ורב אסי והך דכל שאני אוכל בהדיא היא אתיא כרבא: עיפא ואבימי בני רחבה דפומבדיתא היו:

31. כח, ב - כט, א

כ"י

אינו חייב אלא אחת. טעה לומר שזו שבועה על שבועה: **הרי יצאה שבועה לשקר.** משנשבע הראשונה יצאה לשקר מפיו והלכה לה והשניה שבועה אחרת היא לעצמה ואין לך לפוטרו בשבועה לשעבר משום אין שבועה חלה על שבועה אלא בשבועה להבא שחוזר ואוסר עליו את האיסור והוה ליה נשבע לקיים את המצוה: **שלא אוכל תשע ועשר.** שתי שבועות היו שבועה שלא אוכל תשע תאנים וחזר ואמר שבועה שלא אוכל עשר תאנים ואכל עשר תאנים בהעלם אחד מהו טעה לומר שאין השבועה אחרונה בכלל שבועה ראשונה ואין זו שבועה חל על שבועה: **אישתבשת.** דשבועה על שבועה היא שהנשבע שלא יאכל תשע נשבע על עשר דכל כמה דלא אכיל תשע לא אתי לכלל עשר: **אינו חייב אלא אחת.** טעה לומר ששבועת תשע בכלל עשר לפי שיש בכלל עשר תשע: **הא תשע מיהא אכיל.** ולא נאסרו עליו תשע בראשונה וכי אכיל תשע מיחייב משום שבועה אחרונה וכשהשלימן לעשר עבר על הראשונה: **זימנין דמשכחת לה דעיפא.** דשבועה שלא אוכל עשר ותשע ואכל עשר דאינו חייב אלא אחת: **כדמר.** רבה דאמר מר שבועה שלא אוכל תאנים וענבים יחד ביום אחד אבל תאנים לחודייהו אוכל וחזר ואמר שבועה שלא אוכל תאנים ואי הוה אוכל תאנים וענבים ביום אחד היה מיחייב תרתי דכי אכל תאנים מיחייב אשבועה בתרא וכי הדר משלים לה בענבים מיחייב אקמייטא: **ואכל תאנים בהעלם שבועה אחרונה והפריש קרבן וחזר ואכל ענבים בהעלם שבועה ראשונה וכיון שהפריש קרבן על התאנים תו לא מיצטרפי ענבים בהדיהו לאיחיובי אשבועתא קמייטא הכא נמי שבועה שלא אוכל עשר וחזר ואמר שלא אוכל תשע ואכל תשע והפריש קרבן וחזר ואכל עשירית הויה לה עשירית חצי שיעור:**

עיפא תני שבועות בי רבה.

פגע ביה אבימי אחוה,

אמר ליה: "שבועה שלא אכלתי", "שבועה שלא אכלתי" - מהו?

אמר ליה: אינו חייב אלא אחת.

אמר ליה: אישתבשת!

הרי יצאה שבועה לשקר.

"שבועה שלא אוכל תשע, ועשר" - מהו?

חייב על כל אחת ואחת.

אמר ליה: אישתבשת!

אי תשע לא אכיל, עשר לא אכיל.

"שבועה שלא אוכל עשר ותשע" - מהו?

אינו חייב אלא אחת.

אמר ליה: אישתבשת!

עשר הוא דלא אכיל, הא תשע מיהא אכיל.

אמר אביי:

זימנין דמשכחת לה להא דעיפא, כדמר.

דאמר רבה:

"שבועה שלא אוכל תאנים וענבים,

וחזר ואמר: "שבועה שלא אוכל תאנים", ואכל תאנים,

והפריש קרבן,

ואחר כך אכל ענבים לחודייהו - הויה להו ענבים חצי שיעור וחצי שיעור לא מיחייב קרבן.

הכא נמי, כגון דאמר: "שבועה שלא אוכל עשר",

וחזר ואמר: "שבועה שלא אוכל תשע", ואכל תשע,

והפריש קרבן,

ואחר כך אכל עשירית - הויה לה עשירית חצי שיעור, וחצי שיעור לא מיחייב.

.32 כט, א

כ"י

מתני'

שבועה שלא נעידך. ביטול מצוה הוא היינו דבר שאי אפשר:
והשניה שבועת שוא. שהרי נשבע לבטל את המצוה:

גמ'

והוא שניכר. העמוד לשלשה בני אדם הוא דהוי שוא אבל לא ניכר הויא שבועת שקר:
ורבא אמר באומר יאסרו כל פירות שבעולם. בשבועה עלי אם לא ראיתי:

מְשֻׁנָּה

איזו היא "שבועת שוא"?
נשבע לשנות את הידוע לאדם,
אמר על העמוד של אבן שהוא של זהב,
ועל האיש שהוא אשה,
ועל האשה שהיא איש.

נשבע על דבר שאי אפשר לו,
"אם לא ראיתי גמל שפורח באויר",
ו"אם לא ראיתי נחש נקורת בית הבד".

אמר לעדים: "בואו והעידוני", "שבועה שלא נעידך".
נשבע לבטל את המצוה: שלא לעשות סוכה,
ושלא ליטול לולב,
ושלא להניח תפילין - זו היא שבועת שוא,

חייבין על זדונה - מכות,
ועל שאגתה - פטור.

"שבועה שאוכל ככר זו", "שבועה שלא אוכלנה"
הראשונה - שבועת ביטוי,
והשניה - שבועת שוא,
אכלה - עבר על שבועת שוא,
לא אכלה - עבר על שבועת ביטוי.

גְּמָרָא

אמר עולא:

והוא שניכר לשלשה בני אדם.

"נשבע על דבר שאי אפשר לו: "אם לא ראיתי גמל פורח באויר".

"שבועה שראיתי לא קאמר, מאי "אם לא ראיתי"?

אביי אמר:

תני "שבועה שראיתי".

רבא אמר:

באומר: "יאסרו כל פירות שבעולם עלי אם לא ראיתי גמל פורח באויר".

33. כט, א-ב

ר"י

ואסיק ליה שמה גמלא. העלה לו שם גמל:
כשמשיעין אותו. גבי שבועת הדיינין תניא ליה המשביעין את המחויב שבועה בבי"ד:
איסקונדרי. חתיכות עץ קטנות שמשחקין בהן:
ואסיק להו שמה זוזי. כינה את שמו מעות:
התם משום קניא דרבא. לעולם בטר פומיה אזלינן והא דאיצטריך לן למימר לא על דעתך משום דבפומיה יש שבועה ברמאות כגון דיהיב ליה קנה ונתן המעות לתוכו והפקידו אצלו ונשבע שהחזיר לו מעותיו ולאחר שבועה יחזור ויטלנו ועובדא הוה קמיה דרבא הכי:
וכן מצינו. דכתיב (דברים כט) לא אתכם לבדכם לא כשאתם סבורים כאשר בלבבכם:
לאו משום דמסקי אדעתייהו עבודת כוכבים. ומסקו ליה שמה אלוה:
משום דעבודת כוכבים נמי איקרי אלוה. כי אזלת נמי בטר פומיהו קושטא מדמו לאישתבועי:
ולימא להו קיימו תורה. וישביעם על כן לאו משום דמסקי אדעתייהו עבירות וקרו להו תורה ומשתבועי אדעתייהו ומשני חדא תורה אי הוה אמר הכי משמע חדא תורה ואנן אית לן כתב ובעל פה:
תורת חטאת ותורת אשם. אי אמר קיימו תורות הוה מסקי אדעתייהו לאישתבועי אהנך תרתי דאיקרו תורות ולא אשאר מצות:
חמורה עבודת כוכבים כו'. דכתיב גבי עבודת כוכבים (במדבר טו) וכי תשגו ולא תעשו את כל המצות האלה:
שקולה מצות ציצית ככל המצות. דכתיב (במדבר טו) וזכרתם את כל מצות ה' גימטריא שלה שש מאות ושמונה חוטיין וחמשה קשרים הרי י"ג:

["איזו היא 'שבועת שןא'? ...

נשבע על דבר שאי אפשר לו, אם לא ראייתו גמל שפורח באויר"]

אמר ליה רבינא לרב אשי:

ודלמא האי גברא ציפורה רבא חזי ואסיק ליה שמה "גמלא", וכי קא משתבע אדעתיה דידיה אישתבע!

וכי תימא: בטר פומיה אזלינן, ולא אזלינן בטר דעתייה,

והא תניא:

"בשמישיעין אותו אומרים לו הוי יודע, שלא על דעתך אנו משיעין אותך, אלא על דעתנו, ועל דעת בית דין".

מאי טעמא?

לאו משום דאמרין: דלמא איסקונדרי יהיב ליה ואסיק להו זוזי, דכי קא משתבע אדעתיה דידיה קא משתבע!

התם משום קניא דרבא.

תא שמע:

"וכן מצינו בשהשביע משה את ישראל, אמר להן: דעו, שלא על דעתכם אני משיע אתכם, אלא על דעת המקום ועל דעתי".

ואמאי? לימא להו: קיימו מאי דאמר אלוה, לאו משום דמסקי אדעתייהו עבודה זרה!

לא, משום דעבודה זרה נמי איקרי "אלוה", דכתיב: "אלהי כסף ואלהי זהב"¹⁵⁶ (שמות כ, ה).

ולימא להו קיימו תורה!

חדא תורה.

ולימא: קיימו שתי תורות!

תורת חטאת, תורת אשם.

קיימו כל התורה כולה!

עבודה זרה,

דאמר מר: חמורה עבודה זרה, שקל הפופר בה כמורה בכל התורה כולה.

ולימא להו: קיימו מצוה!

חדא מצוה.

קיימו מצות!

תרתיה.

כל המצות כולן!

מצות ציצית,

דאמר מר: "שקולה מצות ציצית בנגד כל המצות כולן".

¹⁵⁶ לא תשתחוה להם ולא תעבדם כי אנכי יהוה אלהיך אל קנא פקד עון אבת על בנים על שלשים ועל רבעים לשנאי

רש"י

ולטעמיד. דבעית למימר דהאי. דאמרינן להו לא על דעתכם כי היכי דלא ליסקי אדעתייהו מאי דבעו ומסקי ליה האי שמא: **על דעת המקום ועל דעתו למה לי.** למימר ותיסגי ליה בחד: **אלא.** הכי קאמר להו לא על דעתכם כי היכי דתהוי שבועתכם על דעת אחרים ולא יוכלו הם להתירה דנדר שהודר על דעת רבים אין לו הפרה:

ולימא להו: קיימו שיש מאות ושלוש עשרה מצות!

ולטעמיד, לימא להו על דעתך, "**על דעת המקום**" למה לי!

כתב. אלא כי היכי דלא תהוי הפרה לשובעתייהו.

רפ"י

34. כט, ב

"וְאִם לֹא רָאִיתִי נֶחֱשׁ בְּקֹרֶת בֵּית הַבַּד".

ולא. הוי נחש עב כקורת בית
הבד בתמיה:
והא ההוא. נחש בשני שבור
מלכא:
דאחזיק תליסר אורוותא
תיבנא. מלא שלש עשרה אורוות
סוסים תבן שהיה בולע בני אדם
ועשו חבילות תבן ונתנו בהן
בהמות וחיות וגחלי אש טמונים
בהן ובלעם ובערו בגופו ומת
לישנא אחרינא גרסינן ארידתא
חבילות:.. בטרופ. הא דקאמר
כקורת בית הבד שיש בו
חריצים כך ראיתי נחש מנומר:
כולהו נמי מיטרף טריפי ומשני
בשגבו טרוף נשבע שהיה טרוף
בגבו ואין נחש עשוי בחברבורות
אלא בגרונו:

ולא!?
והא ההוא דהוה בשני שבור מלקא, הוה חד דאחזיק תליסר אורוותא תיבנא!

אמר שמואל:
בטרופ.

כולהו נמי מיטרף טריפין!

בשגבו טרוף.

35. כט, ב

רש"י

קתני לא אכלה עובר משום
שבועת ביטוי אשבועת ביטוי
מיחייב אשבועת שוא לא
מיחייב בתמיה וכי הנשבע
לבטל את המצות וקיים
שבועתו אינו עובר משום שוא
והרי כשיצאה השבועה מפיו
יצאה לשקר על דבר שאי אפשר
לו ומאותה שעה הוא עובר אפי'
קיים שבועתו:

תני אף על שבועת ביטוי. והכי
קאמר אכלה עבר על שבועת
שוא לחודה לא אכלה עבר על
שתיהן על שבועת ביטוי שלא
קיים ועל שבועת שוא אע"פ
שקיימה:

"שבועה שאוכל כפר זו", "שבועה שלא אוכלנה".

השתא, משום שבועת ביטוי מיחייב,
משום שבועת שוא לא מיחייב?
הרי יצתה שבועה לשוא!

אמר רבי ירמיה:
תני: אף על שבועת ביטוי.

36. כט, ב

רס"י

מתני'

נוהגת באנשים ובנשים כו'. משום דבעי למיתני בשבועת העדות (לקמן ד' ל.) באנשים ולא בנשים ברחוקים ולא בקרובים וכו' תני בהנך נוהגת בכל אלו:

ברחוקים. כגון שאתן לפלוני רחוק או קרוב:

בכשרין. לעדות או בפסולין:

מפי עצמו. שמוציא הוא שבועה מפיו כדכתיב קרא והוא הדין נמי למושבע מפי אחרים ואמר אמן כדקתני סיפא ואחת זו ואחת זו המושבע מפי אחרים חייב אבל לא אמר אמן פטור כגון משביעני עליך אם אכלת אם לא אכלת ואמר לו אכלתי או לא אכלתי:

שבועת שוא **בקרובין** **וברחוקים.** אמר על האיש שהוא אשה בין קרוב ובין רחוק:

גמ'

כמוציא שבועה מפיו. לכל דבר בין להתחייב משום ביטוי דבעינן שיוציא בשפתיו בין לענין שבועת עדות דמחייב ר' מאיר מפי עצמו אף שלא בבית דין:

מתני' וברייתא נמי דיקא. מדמקשינן מתניתין וברייתא אהדדי ולא מיתריץ אלא בהכי: **אלא בראוין להעיד.** מפרש לקמן למעוטי מלך דתנן (סנהדרין ד' יח.) המלך לא מעיד:

עד שיכפרו בו בב"ד. דכתיב (ויקרא ה) אם לא יגיד במקום הראוי להגדה הכתוב מדבר וקרא במושבע מפי אחרים כתיב ושמועה קול אלה אבל מפי עצמו בין בב"ד בין שלא בב"ד חייבין דיליף ליה ר"מ בפרק דלקמן (ד' לא.) בגי' ש:

משביעני עליכם ואמרו אמן בין בפני ב"ד בין שלא בפני ב"ד חייבין:

משנה

שבועת ביטוי:

נוהגת באנשים ובנשים,

בקרובים וברחוקים,

בכשרין ובפסולין,

בפני בית דין וְשֵׁלָא בְּפָנֵי בֵּית דִּין,

מפי עצמו.

וחייבין על דדונה - מכות,

ועל שאגתה - קרבן עולה ויורד.

שבועת שוא:

נוהגת באנשים ובנשים,

ברחוקים ובקרובים,

בכשרין ובפסולין,

בפני בית דין וְשֵׁלָא בְּפָנֵי בֵּית דִּין,

ומפי עצמו,

וחייבין על דדונה - מכות,

ועל שאגתה - פטור.

אחת זו ואחת זו,

המושבע מפי אחרים - חייב,

אם "לא אכלתי היום",

ו"לא הנחתי תפלין היום", "משביעך אני" ואמר: "אמן" - חייב.

גמרא

אמר שמואל:

כל העונה: "אמן" אחר שבועה כמוציא שבועה בפני דמי, דכתיב: **"ואמרה האשה אמן אמן"**¹⁵⁷ (במדבר ה, כב).

אמר רב פפא משמיה דר'בא:

מתניתין וברייתא נמי דיקא,

דקתני:

"שבועת העדות:

נוהגת באנשים ולא בנשים,

ברחוקים ולא בקרובים,

בכשרין ולא בפסולין,

ואינה נוהגת אלא: בראוין להעיד,

ובפני בית דין, וְשֵׁלָא בְּפָנֵי בֵּית דִּין,

מפי עצמו,

ומפי אחרים.

אינו חייבין עד שיכפרו בהן בבית דין,

דברי רבי מאיר" (שבועות ל.).

ותניא בברייתא:

"שבועת העדות:

ביצד?

אמר לעדים: "בואו והעידוני",

"שבועה שאין אנו יודעין לה עדות".

או שאמר: "אין אנו יודעין לה עדות",

"משביע אני עליכם",

ואמר: "אמן",

בין בפני בית דין, בין שלא בפני בית דין,

¹⁵⁷ ובאו המים המאזרים האלה במשיך לצבות בטן ולנבל ירך ואמרה האשה אמן אמן

רָש"י

ה"ג קשיין אהדדי. דהא הכא
מפי אחרים הוא ומחייב ר"מ
שלא בבי"ד:
דוקיא דמתני' קמ"ל. אשמעינן
דדוקא תנן מפי עצמו בשבועת
ביטוי אבל מפי אחרים פטור
ודקתני מתניתין סיפא אחת זו
ואחת זו מושבע מפי אחרים
חייב דדוקא בענו אמן תנן
כדקתני ואמרו אמן דלא תימא
אורחא דמילתא קתני:

בין מפי עצמו, בין מפי אחרים,
בין שפפרו בהם - חייבין,
דברי רבי מאיר".

קשיין אהדדי!

אלא לאו שמע מינה:
הא - ענה "אמן",
הא - לא ענה "אמן".

שמע מינה.

אמר רבינא משמיה דרבא:
מתניתין דהקא נמי דקא, דקא תני:
"שבועת ביטוי:
נוהגת באנשים ובנשים,
בחקוקים ובקרובים,
בכשרין ובפסולין,
בפני בית דין ושללא בפני בית דין,
מפי עצמו".
- אין,
מפי אחרים - לא.

וקתני סיפא:
"זה וזה מושבע מפי אחרים - חייב",

קשיין אהדדי!

אלא לאו, שמע מינה:
הא - דענה "אמן",
הא דלא ענה "אמן".

ואלא שמואל מאי קא משמע לן!

דוקיא דמתניתין, קא משמע לן.

הדרן עלך שבועות שתיים